

המזכירה

עתון שבועי

לכל עיני החיים, לספרות ולמדעים ויכל עיני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:	
לשנה	6 כתרין
לחצי שנה	3
לרבע	1.50

באשכנז:

לשנה	7 כתרין
ביתר הארצות:	
לשנה	8 כתרין

האדרסה לבית המערכת והאדמיניסטרציה:

„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
לפי גרל השטח.
ברכת מז"ט חצי הכתר.
גליון בודד 12 הלר.
מכתבים בלתי הפשיים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כי גם שם
מקומו הקודם. — אין משנים את
האדרסה מאיש לאיש.

Kraków, 23. Grudnia 1904.

גליון לו.

הראאה ט"ו טבת תרס"ה

הנהיגו מימי קדם את הזמרה. כי הקריאה, והאמירה
הפשוטה אינה יכולה לעורר בכל אדם את הכונות
הרצויות, שהן עקר התפלה; רק הזמרה תעורר
את הלב כמעט בכל אדם ותרוממהו למדרגה נכונה
מתגלילה ותקרבנה אל האלקים.

גם בכתבי-הספר של כל העמים עשו תמיד
את הזמרה ללמוד חשוב, בלי זמרה אין פעם
ללמוד, כתפל בלי מלה. הזמרה תטיב את מדות
הילד ותכניס בו הבנה לכל מוב ויפה. בוא וראה
מה כתב על זה גדול פיטני אירופא שכספיר:
„אדם שאין בקרבו זמרה, שההרמוניה של קולות
ערכים לא תעוררנה, אינו מסוגל רק לשקר, לחמס
ולרמאות, מהלך מהשבותיו ישקוט כאישון לילה,
היגיו אפל ועכור כמלאך בלהות—אי תאמין בו.“

גם רבותינו הקדמונים ידעו את סגולת הזמרה
לילדים וגם לגדולים ויתקנו ללמוד כל דבר רק
בנגון. אסור לקרוא בתורה בלי טעמי הנגון, לכל
חלק בתנ"ך נתנו נגינה אחרת וגם בידינו נשאר
עוד נגינות מיוחדות לתורה, לנביאים, לאיכה, לאסתר.
(מה גדול נזקנו, שנשכחה מאתנו נגינת ספרי
אמ"ת!) גם למשנה תקנו נגינה מיוחדת. נגינת
הגמרא ידועה עוד היום בישיבות. ידוע המאמר
„הקורא בלא נעימה ישונה בלא זמרה עליו הכתוב
אומר וגם אני נתתי לכם חקים לא טובים“
(מנילה ל"ב).

באמריקה תקנו בכתבי-ספר, ללמוד כל למוד

זמרה.

כי הלמוד העברי אינו כראוי, כבר הוכיחו
למדו, כבר נכתבו וכוהים והצעות שונות ואין
הכרע, הצד השוה שבהם הוא, כי בכל אופן יש
לשנות את סדר ההנחך של ילדי היהודים. אך על
אדות, אסורין אחד בלמוד היהודי לא דברו עדיין
ולא התוכיחו ובכל זאת הוא אחד מגדולי החסרונות,
שנוכל לתקנו על נקמה, והתקון יהיה מועיל הרבה,
שנראה יותר פרי בלמוד העברי וכל הלמוד יהיה
יותר קל ועושה רושם. בונתי על הזמרה בסדר
הלמוד.

הזמרה לקחה תמיד מקום חשוב בחיי כל
העמים בכל העתים. מכל הרגשות הטובים והמהשבות
הטובות עשו שירים לזמרה. הזמרה נתנה קיום
עולם לרגשות כל האנשים הגדולים הכמו דור ודור
ולמהשבותיהם. על ידי הזמרה שנה כל אדם
ישלש את הרעיונות הטובים והלקה הטוב וכוה
הסכינו למהשבות רמות ולענינים טובים מאלה,
שהיי יום יום הפשוטים העירו בקרבם. בזמירות
התרגלו הילדים להעמיק ולהרחיק להשקיף על כל
דבר בחייהם ורגשותם הנרדמים התעוררו בזה
ובשרונותיהם מהרו להתפתח. מה שילמד ילד בשיר
נאה, שזמרהו ככל עת כחשק ובענג, לא ילמד
כעשרה ספרים מתים ולא ככמה וכמה שעורים,
שיעמים עליו מורו בעל כרחו.

בכל בתי התפלה של כל העמים וכל הדתות

תורה גלויה.

מכלתי יכלת להשיב תורה לכל הרבנים
והחכמים וגדולי ישראל בארצנו וכוהיל, שהריצו
אלינו תנחומים, בכתב או ע"י הפיג, לדגלי האסון
הנורא אשר קרנו, שנשלח עשרת ראשיתו, היה
כבוד אבינו מורנו ורבנו הנאון המפורסם מוהר"ר
חיים ארי' הלוי איש הורוויץ לצל"ה. הקימנו
האבדפ"ק, בדמי ימיו, — הננו מביעים בזה
לכלם תורתנו מקרב ולב עמוק.

קראאה, יום ט"ו טבת בשלשים. לפטירה
אבינו ה"ט ז"ל.

מיכאל הלוי איש הורוויץ.
אלעזר משה הלוי איש הורוויץ.
צבי הלוי איש הורוויץ.

אל קוראינו הנכבדים.

בראשית שנת האורחים הבאה יכנס „המצפה“
לשנה השניה של קיומו, ויופיע גם להבא במועדו
הקבוע ולא יאחר.

התפשוט „המצפה“ בזמן קצר בין כל פנות
עמנו בלי הכרל מפלגה ומכתבי התהלה והתורה
הרבים, שזכינו לקבל מתוך קהל קוראינו ומאת
חכמי ישראל וסופריו בעד עבודתנו הנאמנה הנם
ערוכה חוקה לקיום „המצפה“ גם להבא ולשכלולו.
קוראינו ראו, כי התאמצנו בכל עת, להביא בעבודתנו
רק תועלת לקהל בני עמנו, הן בחלק הפובליציסטי,
הן בחלק האינפורמציוני והן בחלק הספרותי, ושום
משפט קדום ודעת מוסכמה לא מנעונו מזה, וגם
מהיום והלאה נעמוד על המצפה, להועיל לקוראינו
ולשעשעם בדבריהם, שיש להם חפץ בהם.

מלבד סופרינו הנכבדים, שהואילו, לעזור
אותנו עד כה, נתנו עתה גם סופרים אחרים,
אנשי שם, ידם לנו, לעזרנו, להרים את ערך
„המצפה“ ולהטיבו. לא נתהלל במתת שוא ובהבטחות
יתרות, כדרך התגרנים בשוק; כי-אם נאמר לקוראינו:
כזה ראו ותמכו בידנו גם מהיום והלאה ותוסיפו
להתאמץ איש איש במקומו, להרבות הותמינו, כי
הלא לפי דבריהם, שהואלתם להביע לנו, נעשה
„המצפה“ צרך וכלי-חפץ לכל בני עמנו היהודים
עברית, בעמלבם לטובת „המצפה“ תעמלו לטובת
הצבור.

מאלה מקוראינו הנכבדים, שיגמר
עתה זמן חתימתם, נבקש, למהר לשלם
בעד הזמן הבא, למען לא יהיה מעצור
במשלוח הגליונות ולמען נרע! כמה
גליונות עלינו להכין.
המוציאים לאור.

רק שם שאנן ינחוו.
השבועתי אתכם אחי, אחיותי,
השבועה הזאת בל תשקחו
„העלו מזה את עצמותי“!

שמה בארץ אבותי,
שם בל תאכלני תולעה
ובין קברי אחי אחיותי,
רק שם אמצא מנוחה...

השבועתי אתכם אחי, אחיותי —
השבועתי — ובשם אל דעה —
כי, תעלו מזה את עצמותי!

פה אלף הה עירי,
גלמוד הנני מאחי ואחיותי,
קברני שם בירושלים עירי,
התמר יינק מליח בליותי...
וקראש האמיר תשיר שירי
בגף רניים, למנצח בנגינותי
ראשון לציון אמרתי עירי!...

* * *

פיריון.

שבועתי.

מאת המיסודר הלאומי פרופיסור נפתלי הערץ אימבער
(בעל „התקנה“)

במסד לדפים ע"י אחי המשנה, הסופר שמריה אימבער,

פקוד יפקוד אתכם אלהים (נלשית)

השבועתי אתכם אחי, אחיותי
בשם אל צבאות, בגבוהים
אלה שמעו קול מנגינותי,
עת פקוד ופקוד אתכם אלהים,

או באחרית ימים יוצרו
העלו מזה את עצמותי,
עלי אדמת נגר נקרו!...

העלו מזה את עצמותי,
מחרב ורעב פה קדחי...
שם בין קברי אבותי,

בקול נעימה. — אמנם בן הזמרה בסדר הלמוד אינה שעשעיים לבד, כמו שידמו קצת אנשים הסרי מעם. מדוע ירוצו כל הילדים בהפץ לבותם אל בתי הספר, ולהדרר אין כמעט ילד, שילך שמה ברצון? יען כי ישם תערב לו הזמרה ובעבור זה גם כל הלמוד, ובהדרר הכל פשוט וקר, אין דבר שימושך לבו. את בית-הספר יאהב הילד ואת החדר יירא באופן היותר טוב.

מה ידוע לבנו בראותנו ילדים החולכים אל החדר וגם אל ב"ס כללי. בחדר ילמדו ענינים, שאינם מכינים אותם כלל. המלמד עם ההומיש והדש"י וזים לרוהם ואינם נכנסים בשום אופן אל מהם, קוראים המה אמנם אהרי המלמד, אבל בשאלנו אותם דבר מתוך הענין יאלמו דומיה. אין דבר שם, אשר ימשוך את לבות הילדים, לאהבה את הלמוד ולשום אליו לבותם ולהנות בו גם רגע אחרי שעת הלמוד, ומכל שכן שלא ישאר זכר מכל הלמוד, כאשר יהללו לבקר בחדר. זהו לילדים "החקים לא טובים", שדבר עליהם הנביא (יהוקאל ב'). ולא בן הדבר בכתי הספר הכללים, הזרים לנו ושנערכו לצורך נפשות ילדינו ולקרעם מחיקנו. שם ישאב הילד רק ענג. בשוכו מבית-הספר, מה כל הניגו ושיהותיו וגם הלומותיו? הלא על אדות בית-הספר ילמדו וזמרתו. ברצון ובהשק יהזור על למודו, יעשה המלותיו, יזמר שירי נכרים עד נפול שנה על עיניו. יש פה אינטרסה! ובעבור זה לא ישכחו את הלמוד כל ימי חייהם. בבית הספר הכל חי, הלמוד נטול מהוי הילד ויותר מכל הלמודים תקה לבו הזמרה, היא תקשרהו בעבותות אהבה אל המורה ואל בית-הספר, היא תפאר ותשבה את הלמוד בעיניו, והלמוד נעשה אצלו העקר והתמצית בכל חייו. וממילא יתקשרו ילדינו בעוה"ר אל העם, אשר ברוחו נערכו ספרי הלמוד ובני ישראל יתנכרו לנו ויבזו בלכם את היהדות, שהיא בעיניהם, ע"פ הנסיון שעשו בחדר, כה מתה, כך בלי מעם ובלי ריה לעמת הענינים ההיים, שמצאו בביה"ס. (סוף יבא) ל.

ענינים מדיניים.

הכנעת הנוצרים-סוציאליים. נגד חקי בתי-הספר החדשים, שתקנו אנשי המפלגה הנוצרים-סוציאליים,

ובשופר גדול יתקע על פקעת הר מוריה... קברי גם אז יקבע... ונפשי תשוב לתחייה.

הטעות.

פני המורה מרס הלבנו, צבא הכוכבים עוד לא התפזרו ממשמרתם, משמרת הלילה, שר צבאם הירח מושל הלילה עודנו עומד על משמרתו בין רבבות חיליותיו ובקויו האחרונים הוא מלפף את גנות בתי עיר מ... הלבנים מקרה, כמו הפץ הוא לקחת מהם את ברכת הפרידה. הכוכבים מתנוצצים ומבריקים ובשפה נפלאה הם מעוררים את אנשי העיר, החולמים עוד ממעשיהם ביום, ומשנתם המה מוציאים דברי ריב ומשטמה נגד הציונים, באלו היו בקלוז... קול קריאת התרנגול וקול דפיקת השמש, הסובב בהוצות לעורר את הב"ב לעבודת הכורא וקול שיהות שואבי המים התערבו יחד ויהיו להמיה נעימה. הבתים עודם סגורים, הריסי ההלונות נעולים, אנשי הבתים פרוחים על ערשותם ונמים את שנתם, ובנראה לא ישימו לבם לדפיקת השמש ולדבריו... אך שם בסממא צרה אפלה ומעלת צהנה מתנוצץ נר בבית נמוך וממ

שליטים בועד המדינה באוסטריא התחתונה — קמו כנודע, עוררים בכל יתר המפלגות רבות ההשפעה, כמו הפרופסורים והתלמידים מכתי המדרש הגבוהים, בעלי בתי החרשת והסוחרים הגדולים ומפלגת הפועלים העצומה וגם המורים עצמם מכל בתי הספר. נגד צעמות כל אלה לא יכלה הממשלה לאטום אזניה ותקשב לקול הערעור ותבטל את החלטת בית ועד המדינה ותזמין את צירי ועד המדינה. להועד עוד לפני החגים ולשנות את אשר תקנו. הממשלה לא תוכל להסכים, כי יצאו מוסדות החנוך במדינה מתחת השגחת הממלכה ויעמדו תחת השגחת שליטי המדינה לבד. גם לערים תחפוץ הממשלה להחזיר זכות ההגנת בה"ס. ישבקשו האנטיסמיטים לגזלה מידיהן. גם תצוה הממשלה לקבוע זמן לדעת מאימתי מתחילים להוסיף על שכר המורים. ועד המדינה לא פבע זמן, בכדי שיהיו המורים תלויים תמיד במפלגת האנטיסמיטים השלטת; למורה, שיכנע לפניה ויתחלך בדרכיה, תוסיף על שכרו ולמורה שימרה את פיה יגרעו. את העודה הזאת לא יכלה הממשלה לאשר. ולואיגר וסיעתו יחרקו שן וירגזו. בישיבת ועד המדינה הסכימו האנטיסמיטים בעל כרחם לשנויים שדרשה מהם הממשלה ומחשבתם הופרה. זוהי ההכנעה השניה. שנחלו האנטיסמיטים מאת הממשלה בשבועות האחרונים.

ברית המסחר בין אוסטריא ואשכנז. צירי ממשלה אוסטריא הלכו ברלינה לנמור את ברית המסחר עוד לפני קץ השנה. כפי הנשמע כבר השתוו שתי הממשלות בכל סעיפי הברית ואין עוד סכסוך רק בדבר הגזרות נגד בהמות הולות, שהאגררים באשכנז דורשים כל הומר הדין, למען יהו תמיד מעצור להבאת בהמות מאוסטריא לאשכנז, אם לא יבא הדבר עתה לידי גמר, או תבטל ברית המסחר בין אוסטריא ואשכנז. עסק טוב בודאי לא תעשה אוסטריא בזה. **המצב באונגריא.** צירי מועצות הממלכה נשלחו אל בתיהם מאת המלך וביום כ"ה לחדש זה ישבו ואת לא ישנו דעתם במשך ימי ההג יבטל המלך את בית המועצות ויפקיר בחירות החדשה והממשלה תפנה אל העם בדברים נכוחים, להראותם את הנוק, שהביאה להם העקשנות של הקנאים ושאינ אלה מתבוננים כלל למובתם. ומתנגדי הממשלה מעמידים פני משתוממים ואינם יכולים להאמין, כי תבטל הממשלה את בית המועצות במרם התקבל שם השבון ההוצאה וההכנסות, במצב "עקם-לעקם", בלי חוק אין הממשלה רשאית, לפי דעתם, להפקיד בחירות החדשה. המלהמה והרעש בבחירות האלה יהיו גדולים עתה בחדש יאנואר מאשר היו מעולם. העם האונגרי ישפוט בין הסוררים ובין מלכו.

תנועת השהרור ברוסיא. ראשי העיר העליונה פורס, בירת מדינת פוילנד, המרו את פי נציב הקיסר, שצוה להקהיל ועד לתרומת הצבא. ראשי העיר טוענים, כי דבר הצבא לא התברר עדיין. הנציב קבע להם זמן חדש להזמנת הועד וישם עליהם קנס, אם יוסיפו לעבור את פי הקיסר. — במדינת וואלהין פרצה מרידה סביב לעיר ראדזיוויז. חמשה גדודי קוזקים נשלחו שמה. העשירים נמלטים. — בווארשא ערכו הסטודנטים דמונסטראציה לכבוד סאסאנוב הורג פלעהווע, שנישפט עתה למאסר קשה לכל ימי חייו. הסטודנטים סבבו בעיר וישירו שירי מרד ויקראו "הכריעו את הצאריסמוס!", "תחי החרות!", כמעט שנוכל להחליט, כי המרידה כבר פרצה ברוסיא, אף על פי שלא קבלה עדיין צורה מחרידה באופן שלא תוכל עוד הסוכנות המלגרפית להעלימה. הדימונסטראציה ושפיכות הדמים בערים הגדולות הנן כבר מעשים בכל יום ואינן מתמיהות עוד. אבל בכל רוסיא הדרומית התקוממו האכרים על אדוניהם בע"ל האחוזות הגדולות, יהרגום ויבזזום ויכלו בהם חמתם על הממשלה. זוהי הפללה, שהביא פלעהווע על רוסיא האמללה. אחרי שהתיר דם יהודים ורשות נתנה למשחית, לעבור על החקים, שוב אינו מבחין. עתה ישפכו דמי פקדי פוליציא בראש כל חוצות הערים ע"י אותם בני החמון עצמם, שהסיתום הפסידים ההם אישתקד ביהודים. מזה קוו הדורשים דרוו, כי ביום הולדת ניקולאי יזכה את עמי ביסוד מונסטיטוציא והנה עבר היום ההוא והמניסטר מירסקי הודיע, כי אין לקוות כלל על מונסטיטוציא. תקונים יעשו בלי ספק, אבל עדיין אין פרוגרמה בבית המלכות. כי כמו שתשלוט אנרחה במדינה כן תשלוט אנרחה גם בבית הקיסר. אין שתי דעות שוות. הפרינטי הזה רוצה בהנחות וזה אינו רוצה וכל אחד רוצה להשפיע דעתו על הצאר הנבוך והעם רוחק ואינו רוצה להמתין. הדעת נותנת, כי לא תספיק הממשלה לכונן את התקונים, שעלו במחשבה, עד שתפרוץ מרידה כללית או עד שיקרה אסון גדול בשדה המלחמה או בפנים הארץ. לע"ע צוה הקיסר לשפוט את חיל המלואים, שימרדו או יעברו על חוק, ע"פ משפט הצבא, כלומר למיתה. הגזרה הזאת היא אות רע.

המהומות בטורקיא. במקדון בפלך מונסטיר היתה מלחמה בין גרוד בולגרי ובין גרוד יוני. הבולגרים לכדו את גבעת סעלעווא והיונים התגרו כם ויכס ויגרשו. חללים רבים ונפצעים. נפלו במחנה הבולגרים, וליונים ששון ושטחה. הממלכות דורשות יחד מאת ממשלת טורקיא. להרבות את מספר פקדי הושרדרמים מחוץ לארץ. גרוד אלבנים בפלך איסקיב התנפל על

כי הוא בחור מהדור החדש? ומי זה מקפיר היום על זה, אם השדוך טוב ונכון? — "הוי פתיה, הכי לא שמעת מה נעשה בעיר, שהציונים מושלכים מתוך הקלוז, בי להתפלל עמם יחד אסור, וניהא לך לתת בתני לאיש כזה? ושמעו אנשי הקלוזי ומקלוזי והציונים בעצמם יצדיקו עלי את הדין, כי הלא אני מתנגרם הראשון, ואהיה לשמצה בפי כל". צביה החרישה רגעים אחדים. אה"כ פתחה: "ומי יודע אם בנים דברי ה"פישקועה"? אם תשמע לעצתי, דך ותלגרף אל החתן, כי היום אי אפשר לבא, אך הנביל לו יום אחר, וכתוב לידיך א... ובקשהו שיכתוב לך האמה, אם החתן ציוניסמ או להד"מ" — "עצתך נבונה ובדברך אעשה" — ענה שמערל — יבן עשה. בירוה השמש ובדמדומי האור בקצה האופק המזרחי, פגשו הקיים הראשונים בשמערל הממהר אל בית הדואר, לראות אם באה לו איזו תשובה, ולדעה איך יפול דבר, אם הוא זונן בתו או לא. בשוק התאספו אנשים מסביבות העיר, האכרים באו בעגלותיהם ויביאו סחורה על השוק, ובנראה יהיה שוק גדולי הסוחרים והספרים ממנהרים ורצים מעגלה לעגלה כל אחד רוצה להקדים את חברו ולקנות את המציאה... ושמערל, המהכה כל השבוע על יום השוק, נצב עתה על סף בית הדואר ומהכה לנושא המכתבים ולא ישים לבו אל השוק כלל, באלו לא היה סוהר מימיו. דלת הבית נפתחה ונושא המכתבים יצא. "בקר טוב

לנפול. אנשי הבית כבד עזבו ממותיהם ויקימו, להכון אל איזו נסיעה חשובה. שמערל בה"ב עומד בכבודו ובעצמו ומשהיר את נעליו, צביה אשתו רוחצת פניה בכורית, מינדל בהם עומדת אצל הראי ומקלעת שערותיה, וכל הכא הביתה יוכל להביד כרגע, בי שמערל נוסע לשדך את בתו.

צבא הכוכבים נעלמו ויעזבו את משמרתם, כמו הלכו להנפש מעמלם בכל הלילה הארוך והקר, מצביאם מסר את הרפורט למלכת הרקיע, אשר הופיעה לבושה ארגמן בצבא קויה המופזים בשולי המורה, למשול ממשלת היום ובפנים שוהקות הביטה על פני התבל ויציריה, אשר התאדמו והזדהבו מיופי מבטה המקסם. בחוץ נראים אנשים אצים ורצים, זה להתפלל וזה לעסקיו ושמערל וב"כ כבר מוכנים אל הנסיעה המוצלחה. הנם יושבים סביב השלחן מלוכשים בגדוי כבוד, מעט משלהם ומעט שאולים מאחרים ושותים קוה בקנוה מאפה חמאה; הכל לכבוד הנסיעה, אשר יסעו בעוד הצי שעה. הדלת סכבה על ציריה ונושא-המכתבים בא הביתה. במהירות קפץ שמערל לקדאתו ויהטוף את הכרטיס מידו. רגעי מספר עמד על מקומו ויקרא מעל הכרטיס ופניו נבוכו. אה"ב אמר בקול נמוך ועצוב: "הסירו תלבשתכם, כי לא נסע" — "מדוע? מה תבזבז בכרטיס?" — קראה צביה בקול פרוע. — "החתן ציוניסמ" — ענה שמרל. — "ומאי כולי האי?" — קראה צביה ככעם — "הלא ידעת

בפר סרבי ויבזו את הרכוש ויעשו שעוריות נוראות. גם ממקומות אחרים באים שמועות כאלה, כי מתמדים רצחו נוצרים. ממשלת טורקיה חסרת אונים היא לעצור בעד הגדודים המשתובבים ובעד קנאת העמים השונים המתרוצצים בארצה.

המלחמה. החשוב בידועות מן המלחמה בשבוע הזה היא דבר כבוש מצודת טונקיקוואנשאן. היא אחת מן המצודות החזקות הסובכות כאזור אה העיר וממנה יקל להרעיש גם את יתר ארבע המצודות ההשובות, שנשארו עוד. בכל אופן צעד חשוב הוא זה בתהלוכות המלחמה. גם גבעה אחת בקרן דרומית מזרחית לגבעה "203 סר" לכדו היפנים ויקרבו בזה אל העיר הפנימית. ובח גדול נעשה בעת כבוש המצודה הנ"ל. היפנים נכשלו בפחים, שהניחו הרוסים בארמה. נדוד שלם נקבר חיים בשאול בווערה. והיפנים הנשארים הכו מכה רבה את הרוסים ורק פליטים מעטים מהם שבו העירה. נראוהו יספרו היפנים ממחנה המצור. כאשר הרעישו היפנים את מצודות איצעחאן ובורדי היתה המצודה האחרונה מוקפת העלה שש מאות אמה ארך ושלוש מאת אמה רחב, התעלה היתה מלאה נפט והבן. בהניע חיל יפן אל קרקע התעלה בעת ההרעשה הציתו הרוסים את החמר באש והתעלה נהפכה כרגע לים שד אש וכמה מאות יפנים נשרפו חיים. ממחרת הרעישו היפנים שנית באחוז מגיני עץ בידים והתי הרב הרוסים ביפנים וחרב היפנים ברוסים, והיפנים נצחו וילכדו את המצודות. — במאנדשוריא לא נעשה דבר. יש אומרים, כי יפנים מתחפשים ככהני בודהא ומתהלכים בין העם המונגולי ומסיתים אותו להרוס את מסלת הברזל סביב ים באיקאל ואת הספינות מכקיעי הקרה אשר שם.

כל שהוא, כי מבני יהודה יצאו וכל תשוקתם להסיר שם ישראל משאלות היום. יהיה באיזה אופן שיהיה, להוליכם לאונגדא או מתחת להרי חשך הכל שוה להם והאנשים החטאים האלה מתיחסים גם הם לציונים וכל ציונותם. למחות מלב העם האהבה הישנה לציון — הנידו קוראים יקרים! האין העולם הפוך? מרדכי בן הרב.

עיר עשירה.

סימן טוב ומזל טוב!

לכל עסק שבעולם יש הסאיזון שלו, יש לו עתים חשות ועתים ממללות, עת טובה ועת רעה, עת ספור ועת רקוד. רק עסק אחד יש בעולם ובפרט בגליציא, שהסאיזון שלו הוא כל י"ב חדש ובשנת העבור כל י"ג חדש. העסק הזה יעלה בפורחת, מעת לעת מוסיף והולך לעילא ולעילא. וממנו יתפרנסו בגליציא מקרני ראמים עד ביצי כנים... מהמתעשרים בכירזא עד האביזנים בקלויז. העסק הזה שמו "רלות עט שנוררות" ואין קצבה ואין שעור לערף הסאיזון שלו. ואם בשנים בתקונן, בעת שהמלאכים הולכים על הארץ, כך, כשנה הזאת, בשנת האמינרציה, על אחת כמה וכמה!

בשנה הזאת הסאיזון של הרלות בגליציא הוא כלו נאה, כלו יאה. לאמינרנשים, לא לבד מערי גליציא הנשרפות, כי אם מרוסיא הבתוב מדבר. יבואו מקישינוב או מהומל, כמעט לכלם נגנב כספם בדרך. נסים ונספלאות ארעו להם יותר מאשר ביציאת מצרים, וכל אחד מאלה מוסיף נופך משלו לדלות בגליציא.

אבל הכל תלוי במזל. עיר אחת יש בגליציא וראו דוב שמה, שדמינו כי מעשרה קבין עניות, שירדו לגליציא, נמלה היא תשעה, והנה טעות בידנו, ישראל נושע בה, וגם זו לטובה.

סימן טוב ומזל טוב. אל תירא עבדי יעקב... העיר הזאת נפקדה בקיץ העבר, כמרבית ערי גליציא. בשרפה גדולה ונוראה, אבל כפי הנראה, אמת הוא הפתגם "אחרי שרפה יעשירו" וזה לא בפירוש נאמר, מכללא נאמר.

הגע בעצמך, חברת "בני ברית" בקראקא שאלה את ר' מ. צאנגען בראו. כמה נשרפים וכמה נצרכים נמצאים שם, והוא חשב ומצא. כי... הוא איננו "ראש הקהל" ומה לו ולזה, והוא משיב באנרת פתוחה כי ראש הקהל בראו הוא ר' אנשיל צאנגען. כותכים אל זה האחרון, ראש הקהל האמתי, ושואלים כמה נשרפים וכמה נצרכים. מי היה מובטח בחברת אחרות ומי לא, למי נחוצה הלואה ולמי מתנה, כותבים וכותבים, ול"ראש הקהל" הזה לא תספיק השעה לענות אף צורת אות. האין להחליט ע"פ זה, שישיראל נוי"ע תשועת עולמים? היתבן שלא להשיב על שאלות כאלה הנוגעות בפקוח נפש? הצלחה באמת! לו ידע "ראש הקהל", שבחריו נצרכים למתנת בשר ודם ולידי הלואתם, הלא בודאי השיב במקום האפשרי. אין זאת שסימן טוב ומזל טוב הוא. יש עיר אחת. שאין בה קבצנים.

כזאת חשב גם הציור מחברת "בני ברית", מר מענדל אייכהאָרן, שפנה בענין זה לראשי הקהלה בראו. פעמים אחדות, ועד כה אין שום תשובה. אולם אנכי מדעתי את ראשי הקהלה בגליציא ותהלוכותיהם, אשר מראש, שלא כן הדבר, והעולם בראו. כמנהגו נוהג, עוד יחסר למו מעט לעשרת אלפים כבר כסף. והמאורע הזה יוכיח לנו מצב ראשי הקהלה בג. המה נתעו בשוא להאמין, כי המה "מושלי העם" ולו חכמו, השבילו זאת, כי המה רק "שליחי העם" ועליהם לעשות רק צרכי הצבור, ולא להנאתם ולטובתם נבחרו. צריכים אנו לבאר לכל ראשנו בכל מקום, כי "עבדות" ולא "שררות" יש בידם, ואין חובתם לעסוק בעניני מקוה. שוחט, מו"צ לכד, כי עניני החנוך והענינים החומרים של העם גם אלה מוטלים עליהם. הבוחרים המה השולחים, והנבחרים המה השליחים, שליחי העם ועליהם לעשות לטובת העם ולתועלתו. אם נבחר ראשים, עלינו להגיד למו, כי אנחנו בוחרים בכל מקום ובכל עת, רק "שליחי העם" ולא "מושלי העם" ואם יסכימו לזה נדע מי ילך לפנינו.

קראקא שמואל הכהן שפירא

ישקמו מזהראות את המשיכים, כי דוקא משיכים הם ומשיכים יהיו, אף אם לא יקבלום לחברות ה"סקול" וירחיקום מתוך אספותיהם ובתי ועדיהם. עובדים הם את רבם שלא על מנת לקבל פרס, "למהר ודהחיש את עבודת ההתבוללות בנוים למען הקולטור". נוכחו היהודים בכיהם, כי אין קולטור ביהודים, כי אם בסלבים ויאמרו להדבק בהם ולהלחם בציונות. שקמה למכשול להם ולהתפתחות רוח סלכותם ותבן מחיצה. בין היהודים ובין שאר המשיכים. ולמען לא יהיה שום חבל המקשר את היהודים "הסלבים" מכיהם עם אחיהם בארצות אחרות, המה נלחמים נגד שפת עבר. שפת עבר אמנם אינה נודעת ליהודי ביהם זה יותר מחמשים שנה, אבל הם נלחמים גם נגד שארית שפתנו, שנשארה עוד בבית הכנסת וירבני ביהם פסקו להלכה ע"פ הכלל "עת לעשות", כי אין התפלה בשפת עבר חובה, אדרבה אשרי המכטל את הלשון העברית בבית הכנסת, למען הברל בזה מן הציונים הפושעים. אוי להם לרבני ביהם, שאינם קוראים בעתוני החסידים שבגליציא, אלו קראו היו מוצאים חזק לדבריהם במעשי החסידים הקורעים את המגן-דוד מעל סה"ת ואוסרים לבניהם למוד שפת עבר. "מה היא רוח יהודי"? קרא הרב הגאון ד"ר קרויז באספה הנ"ל, "אולי הרוח היהודי הלאומי? הלא נודע, כי מתוך היהודים יצאו אנשים, שלא היתה להם תבונה לאומית ידועה". רק הדת היא כל היהדות. אפס זולתה. מה נשאר ליהודי כיהם מכל יהדותם הדתית ע"פ השטה הזאת, די לדעת, כי יהודים נזהרים ממאכלות אסורים ומחמץ בפסח קשה למצוא בכיהם אף בתוך הרבנים. כי כל נכדי הרבנים והצדיקים והנאונים מאורי הגולה. שנשארו בכיהם. כבר המירו דתם וכל יהודי המניע לאיו מדרגה בחכמה או בעשר, ימיר דתו או יכין בניו לשמד. זוהי צורת היהדות "הדתית" בזמן הזרם הלאומי.

עולם הפוך.

עולם הפוך ראיתי!

אתם קוראים חלשי-עצבים. אל תראו ואל תחתו בקראכם את מאמרי זה אל תפחדו סן תתמוג הארץ מתחת רגליכם ויתפדרו מוסדי התבל. לא באתי להגיד לכם האותיות לאחור, קץ הבריאה מתי יבא. רק עולם הפוך במובן ר' חגיגא בן דוסא ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה.

ראיתי מלכות הרשעה שבמזרח בשלטונה הבלתי מנבל, תדכא עמים תחת רגליה וכל שאיפתה לבלע חיל זרים. שריה עריצים, נאיונים, עושקים ומוצצים הם מיליוני בני אדם המדוכאים תחת עול שבט רשעתם. שופטיה אכזרים כיענים לרדוף באף ובחמה נפשות אנשים ישרים, ולהכרית את שאיפותיהם האידיאליות. את המלומדים ישלחו אל ארץ גזרה על הבנים את רשעתם. והמלכות הזאת מתפארת לפני העמים, כי היא הפשרון היותר גדול להדת השולטת, העומדת על בסיס אהבת האנושות.

ראיתי שרים תקיפים, אשר נקל הוא להם לשפוך דם ולהלכין את פני חכרם ברבים בעד פגיעה קלה בכבודם המדומה, או לתבוע את רעם למלחמת השנים ולרצוח נפש בעד יריקה בשונג על שולי בגדיהם ולדכא נקיים חנם, יען כי במקרה שונים הם במולדתם או במסרותיהם ורשעים כאלה מתיחסים לחברות רחמנים ויחסו בצלם על בעלי חיים ויתאמצו לאסור את השקטיטה הדתית לעם הישראלי.

ראיתי בין אחינו לשבנולה אנשים פתאים, שוטים נמורים שאין להם שום מנמה בחיים ואף בטוב מו"מ אינם יודעים. יהיו חיי עוני ורלות על חשבון אחרים או אנשים הדיוטים ערומים נחשש ובמסוה הסדושה שעל פניהם יוליבו את ההמון שולל בחנופה וכזבים. ובכל דרכיהם רק טובת עצמם ידרשו לצבור הון לבנות ארמונות ודקנות לנשיהם ולבנותיהם חרוזי פנינים יקות בכסף העם העני והרל, אשר מכל פרוטה ופרוטה יבצבץ דמו והם גורמים במעשיהם שנאה וקטרוג לישראל — ואנשים כאלה ידרשו ברבים, דזהויר את העם לכל יפלו "ברשת הציונים", אשר יקריבו את נפשם ומאדם על מזבח אהבת ישראל. ועוד קדוש! קדוש! ימראו אחריהם.

ראיתי אנשים הטובעים בכוכ האסימילאציא האורורה עד אזניהם וכבר מהו מקרב משפחתם וכני ביתם רשם

על המצפה.

אספה של מתבוללים.

לא רק בגליציא יטכסו שונאי ציון עצה כמה להלחם בציונים, כי אם גם בכיהם וגם שם כשם הדת יצאו למלחמה נגדם. הנה היתה בסוף החדש שעבר בפראג אספה גדולה של יהודי ביהם, אשר שאיפתם לבחש ביהדותם ולהטעות את המשיכים, כי גם הם משיכים כמוהם. המשיכים אמנם יירקו בפניהם ויענום במעשה פולנא והולישאו וכמשפטי פיוק וקוטנברג והם במדת קשי ערפם, שנחלו מבית אביהם, לא ינחו ולא

אדוני, קרא שמערל, היש אלי דבר? "כמדומני שיש" — ענה נישא המכתבים — ויחפש בין מכתביו ויוצא שני כרטיסים ויהן לשמערל, "פטור בלא כלום אי אפשר — קרא שמערל לעצמו, ככלותו לקרא הכרטיס הראשונה — איננו ציוניסט, כי אם סוציאליסט, אך מה בכך, יהי מה שירצה ולא ציוניסט, ולא יהיה לי חתן, שאסור לצרפו למנין... יהי שם ד' מבורך", ובדברו הוציא מבוסו את כרטיס ה"פישקוה" ויעין בה היטב — "אמנם מעיהי! קרא בשמחה — מעיהי, גם באן כתוב, כי הוא "ציוליסט"; אך אקרא נא הכרטיס השנית", ויחל לקרוא: "ידידי! כנפש מרה באתי להודיעך, כי אהמול בא הנה בן עירך ויספר להחתן את כל תהלוכות בתך... החתן התקצף עלי מאד ויוכיחני, כי רציתי להוליכהו שולל, ודע בי השדוך נתקלקל ונהרם ואתה החייב, כי התעצלת ותפקק יותר מדי ותבקש מומים... כ"ר ב. השדכן". בחצים שגונים פלחו דברי הכרטיס את לב שמערל. בקצף נורא נשך את שפתיו, וחמתו בערה בו על הציונים ועל מחרימיהם יחד... ויפן וילך.

שמואל צבי ווייס.

מהעולם הציני

לאחינו המזרחיים שבארצות המערב.

כבר הודענו ב"המצפה" כי לשכתנו התכוננה, ובחוג עבודתנו נכנסות ארץ אשכנז, אוסטריא ואונגרו, שווייץ, בלגיא, הולנד, איטליא וצרפת. ומבקשים אנו את כל האגודות המזרחיות והאנשים הפרטים השייכים להסתדרותנו, להודיענו על כתבת מזכירנו:

Saly Geis, „Bureau Misrachi“, Frankfurt a/M. Heilgkreuzstr. 32

את כתבתיהם, למען נוכל לבא אתם בדברים. בדרישת שלום אחים יבאהבה ויקר כשם הלשכה המרכזית לארצות המערב ראש הלשכה יעקב פוזנא.

ע"ד האקספדיציא לאונגרא. כנודע בקשו יהודים מאפריקה הדרומית, להשתתף בתירת הארץ במזרח אפריקה. הועד הפעל הציני דרש להם לחלף מצאת וגם מהשתתף בכסף בתירת הארץ.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. בשבוע הזה, כבלות ה"שלישים" לפטירת הרב הגאון האב"ד זצ"ל, הספידהו בביהכ"נ של ר' אייזיק בן המנוח הרה"ג מו"ה מיכאל לפני קהל גדול מספר המדורים, ובכיהמ"ד של הגאון בעל מגלה עמוקות זצ"ל הספידהו המיו"ץ ה"ה מו"ה משה כלייבער ובנו השני של הגאון המנוח, הרה"ג מו"ה משה נ"י בדברים חמים ונלהבים.

קראקא. מאד אני משתומם על קרירות-הרוח של אנשים רמי המעלה, בעלי רגש הלאום בנו, אשר לפעמים יסמרו למנן נגד כל חצי לעג והתול, שיזדקו שונאינו על ראשינו ולפעמים יביטו במנוחה על חלול בכור עמנו ויחשו, אויבינו מציבים את היהודי מטרה לחצי לעגם והתולס ואין איש, אשר יעמד בפניהם. מחזה מבהיל לב יהודי הוא, כי לפני איריהן אלה המה מוכרים בשוק פסלי יהודים חמוכים בעץ בלוש ארוך ובספאדעק ופאות ארוכות וזקן ורף של אותיות עבריות בידיהם, מתנענעים ביהודי בתפלתו. הפסלים האלה יעשו וימכרו למען לגלג על היהודים ורתם. זיהודים עוברים בשוק על פני המפלצות האלה ואין מנסה לקבול על הנבלה במקום הראוי. אדרבה יש יהודים שוחקים ומתענגים על זה, בקשתי שטוחה לפני ראשינו, אשר כחם אתם, לעמוד בפרץ בפני כל הלועגים ליהודים ולרתם, ישימו נא לבם להסיר את המכשול הזה, המעורר שנאה ונומע בלב בני הנעורים בזו וחרפה לרת היהודים. אשר הירשבערג.

זאקלימשיץ. מנהג ישן נושן בערים הקטנות במדינתנו, כי בחנכה ידליק השמש נרות-חנכה בבית הכנסת ובעבור זה יקבל שכרו כנהוג: כי במרם יגמור את הברכה האחרונה, יקבל מידי המתפללים, הדיוטים, בינונים וחשובים, מהנער ההולך אל החרר עד הזקן ההולך על שלש, מכל אחד ואחד רגבי שלג גסים ומכף רגלו ועד קרקדו אין בו מתום, וכל המרכה לזרוק שלג או סחבור הרי זה משבת. למראה המור הזה ירכו המשתגעים האמה להשתעשע ישמחו אל קרבנם זה כשמחה המצויים לפני אליל הפי (Apis) ובאחרונה יעלו צעקות ומריבות עד אשר תהיה יד איש ברעהו. אולם בשנה הזאת היתה לשמושים מעט הרוחה, כי השנה כמעט לא נראה השלג בארץ בחנכה. אך עד ארגיעה היתה שמחתם בעירנו, "בעלי-הכתים" בעירנו באו אמנם בראשונה במכוכה, כי לא ידעו כמה להנות את השמש, כי אם אין שלג אין כלום. אך אחרי מו"מ מצאו תחבולה חדשה ותחת השלג זרקו אל השמש אבנים, גל אחד בפי בחו והשנה ידו. כאשר החל השמש להרגש, כי עוד מעט ותשכר אתה מצלעוריו, פנה מהרה אל זורק אחד, אשר עמד ממולו וישלם לו כאולתו, וממילא מובן, כי גם זה השני לא פמן ידו בצלחת וישב למכהו ארבעה וחמשה. וזה היה די. רעש ומהומה קמו בבית-הכנסת ויניעו אמות הספים מקול העלזים והשמחים מצד אחד ודברי מדון ומהלמות מצד זה, והמקום הקדוש נהפך לבית מרוח. בן יעני בעדים הקטנות והחשובות על שאלת "מאי חנוכה?" ... יוסף הרס.

גרודק. לעירנו הסמוכה ללבוב יבאו יום יום אנשים מפליטי רוסיא במספר מסוים, ככל יום אנו דואים פנים חדשות, המלאים עצב ותוגה, והאמללים הארה מהגוללים על ספסלי בתמ"ד ואין איש מאנשי עירנו שם אליהם לב, לדאג כעדס ואלמלא נערים אחרים השגוהו עליהם, כי אז גועו כרעב. משבת בראשית עד שבת חנכה התפלפלו אנשי עירנו בכחירת גבאים חרשים, הללו בחרו בזה והללו לא הסכימו. אחרים מהעד השני לא נהנו את הגבאי לעמד אצל השלחן בשעת הקריאה וקראו למהלומות ויהי, לחול השם" ממש כמוש"ק כסוב לב המוחאים ביון, בקשו להראות, כי לא אלמן ישראל מגבורים וכהמ"ד נהפך לשרה מלחמה. עתה כבר קמה הסערה לרממה, הגבאים עומדים על מקומם בשלום, והנה קפין עלינו רגזה של בחירת ראשי קהלה. החסידים מודינים נגד המתקדמים והמתקדמים נגד החסידים, אלו ואלו מהאספים ועושים בחירות קדומות וכנראה יבא לידי ההנגשות וגם מכות-לחי לא תחסרנה, כי עירנו עשירה ב"בעלי אגרוף", והבינונים "ר"ל הב"ב הפשוטים, הם כ"קריחה רכי שותפי, לא המימא ולא קריא", הללו מחזיקים בידי החסידים, והללו בידי המתקדמים, כההנהגות החינאים עם הרוסים והיפנים. בין כך ובין כך והפלמים הבאים הנה מוכרחים לחזור על הפתחים, לבקש אוכל לנפשם. איי לאוהה בושה! בעדים קטנות מעירנו ניכרו חבורות, לתמוך בידי הנודדים יבעירו הנחשבת בין הערים הבינוניות בגליציא והמתפארה, כי צדק ילין בה, אין אומר ואין עושה. התאושושו! בני עירי התאושושו! זכרו כי אחינו כשרנו המה, זכרו, כי גם אנהנו גרים בארץ וכי גם לנו אין דירת קבע, זכרו כי גירלם יוכל להיות — חלילה — גם גורלנו, יסדו חברה, לתמוך בידי הנודדים האלה. קומו והושיעו! אהבו את הגר, כי גרים אתם! שצ"ו.

משורדמקוב. בערמה נצל פה יהודי מידי רמאי. כאמצע הלילה קבל יש"מ העירנער מפה מלגומה מכזו היושב באמריקה, כי בא משם עד דיהרפורט באשכנז והכסף אול מכיסו ולא יוכל לבא לביתו, לכן ישלח לו אביו מהרה חמשים בתר האב לא האמין לדברים האלה, כי בנו עכר באמריקה ו' שנה עבדת הפרך ואי אפשר שאין לו הוצאות הרך. אך דחמי האב נבמדו על בנו וישלח את הכסף, אך הזהיר את פקיד הפוסט בר. לבלתי תת את הכסף אל בנו עד שיגיד שם אמו. הכסף חזר ליד האב, כי היה מעשה רמאי. הזהרו מפני הרמאים. אהרן געטמער.

סטרי. ענג רוחני היה לנו כהתאסף תלמידי הגימנאזיום וקראים דכים מנכבדי העיר כביהכ"נ הגדול פה, לעשות הזכרה לנשמת הרמב"ם ז"ל, נר ישראל והדרו, כמלאות שבע מאות שנה לפטירתו. כבלות החזן המפואר מאשליצקי ולהקת משורריו את ההזכרה עלה הפרופ. בערנפעלד על הכימה ויתאר בדברים נמרצים את פרשה גדל הרמב"ם ז"ל והשפעתו הדכה על כל ישראל, ואיך למד אותנו לאחד הדת והדעה, שלא תהינה צוררות זו לזו ויצנ את האיש הנעלה הזה למופת לתלמידים בני ציון, כי לא יחפצו להתבולל בעמים, ותעודת הכגרות והרוקטוראט לא העור את עיניהם, לבעוט במסורת אבות ולא הדיחם מצור מנו חוצבו. גם באר את מטרת הזכרוננו, שאינה "יקרא דשכבי", כי מה התן היא לאיש גדול כדמב"ם ז"ל, אשר לא שבע מאות שנה הוא יושב בסתר עליון ואשר די שלחו להיות מורה ומנהל רעמו ישראל, לנחותם דרך הגולה, כי ספריו הרהים המה רוח החיה בכל ספרי הפוסקים וכל פלוסופי עמנו הלכו לאורו וישתי בצמא את דבריו ועל אדני יסודותיו בנו מגדליהם, כ"א יקרא דחיי הוא ולהפארת יחשב לנו, אם דבריו לא ימושו מפניו ומפי ורענו. הדרשה הזאת, שהציגנה בסגנונה הוד והיפה ואשר רק חלק קטן ממנה כתבת, עשתה דושם כביר על כל השומעים, ואנכי ורבים מלויתי בני הדור הישן שמחנו אלי גיל כראוהנו בחורים, אשר על מצנפתם ופי מעלים יתנוסס תו גימנאזיום העירון, המה באמת בני ציון נאמנים לעמנו, רומדים בשקידה רבה תורתנו וספידהנו, ועמלים להשתכלל בשפצנו הקדושה והתקוה תשעשענו, שנמעי נעמנים ארה ישגשגו ויעלו נצה ופרי הלולים קודש לך. משה וואונדרמאן.

סטרי. לא אוכל התאפק מהביע את שמחתך, ששבערו בעיר הזאת, בעברי פה על המוסד היפה באמת, שיכרו פה אנשים אחרים, הראויים לתהלה ולהיות למופת. בית ספר עברי לנערים ולנערות כוננו לפני ששה שבועות ופעולתו היא כבר היום פלא והפלא. שמונים נעדות וארבעים נערים ילמדו פה עברית בעברית ואין די מלים כפי, להאר את הפרי היפה, שהמורה המומחה, אמון פרוגו, הרה"ח מד משה וואונדרמאן דואה בעמלו. הנערות לומדות בארבע

מחלקה, שנחלקו לפי ידיעותיהן ושנותיהן, והנערים, סטודנטים, ילמדו יחד. התלמידים והתלמידות ירכו עוד מעט כשפת עבר כמו בשפה חיה. מי יתן והיה לככם זה להם, ללמוד מלבד השפה גם את התורה ולא ילאו עד שידעוה. תודה יאתה לארונים האלה, העומדים כראש החברה להחזיק את כיה"ס: ה, ווייטץ הראש, ל. פפערבוים משנהו, י. פאטראך סופר, ווי שמאראק נזכר, י. פאליסיאק אדמונטרטר, פריפסור ברנפלד (אחי הסופר העברי ד"ר ברנפלד) ויוסף גראם יועצים. חוקה על המורה החכם מר וואונדרמאן, שיכלה את אשר החל ונגדל בנות ישראל וידעוה תודה ושפה עברית לתפארת העיר סטרי.

קולומיא. וואל נא העורך לתת נקום לדברי אלה הנאמרים בשם רכים: לקופת רמב"ם יוצאים מהמדינה העניה גליציא כמאתים ארף כתר מדי שנה בשנה והנשיא, הרה"ג מו"ה יצחק ליב סופר, אינו מוצא אף לנכון להוציא דין וחשבון מכה השנים האחרונות, למען ידעו המהנדכים באינו אופן נחלק הכסף וכיצד מלא את העידתו. לא יעשה בן בימינו הגובה ממון הצבור עליו להוציא, עב"פ משום והייתם נקיים מה' ומישראל, חשבון מדויק! רב לנו סודות ורמזים בענין קבלת הכסף וחלוקתו! אנחנו דורשים במפגיע חשבון מדויק, ולא נחדל לדרוש ולצעוק עד שיכרחו הנזכרים למלא חפצנו. יונה ברעמלער.

הארעדנקא. בראותי, שהתנועה הציניית הולכת ומתפשטה בכל קצוי ארץ ואיים החוקים וכמעט אין עירה, אישר הציניות לא הכתה שרש בלב אנשיה, בכל עיר ועיר עושים אגודות ציוניות, ותחמץ רכבי על זאבלאטוב, עיר מולדת, אשר למרות הגלות, למרות הצרות והענויים, שסבלו בה אנשיה, למרות הפרעות, שהיו בה לפני שתי שנים, פני ערף לצינות עד לה. גם בעיר מוגורי הארעדנקא התפתח התנועה הציניית. ישנה פה חברה "ציון" כחברים רבים ונכבדים, האומרת ליסד בית ספר "שפה כנורית" על חשבונה. גם תאסוף סכומים הרבה בעד הקופה הלאומית. זה לא כבר נוסדה פה חברה "צעירי ציון" בעד הדור החדש. וכפי שנישמע אומרים הפועלים פה לשנות את שם חברה בשם "פועלי ציון". בקצרה, הצינות פה עושה צעדי-ענק, בעת אינד זואבלאטוב כארו מהביישים בה ועומדים מנגד, כאשר תדרה השכלה עברית בשערי גליציא היתה זאבלאטוב בין הראשונות שקבלוה וגם עד היום הזה מגדלת היא תודניים משביליכ. נראה שבני עירי כאלו יודעים את ערך הצינות ומתכוונים למרוד בה. מדוע לא ילכו בעקבות שאר ערי הגבול? אליכם בני גילי אקרא: לא עת לחשות הוא. מהרו ליסד לכם חברה ציונית, מי זה עומד לשמן לבם על הדרך? אל נא תהיו מן האחרונים. שלמה העללעלה.

מכתבים מבולגריא

תולדות הצינות בבולגריא ומצבה הנוכחי. אחינו הספרדים יושבי הארץ הזאת, אשר זה שנים רבות וכבירות היו נבדלים מכני ארצות המערב ולא אבו לדעת מכל הנעשה אצלנו ומכל המוצאות אותנו, החלו לאט לאט להתקרב אלינו מיום באה אליהם השמועה, כי אחינו המרדפים בארצות פזוריהם שואפים לשוב לארץ אבותיהם, אשר שם מקוים אנחנו, שיבוא קץ לכל התלאות הפנעים, שהשינונו זה אלפים שנה מיום התרחקנו משם. אף שהתנועה הציניית, המתרבה והמתחזקת בקרב אחינו הספרדים בארץ הזאת, עוד לא השפיעה עליהם השפעה גדולה ומרבה כל כך, כאשר קוו המשהרלים, בכל זאת גדול ונכר הוא וכולל לעיני כל הרושם הגדול לטובה על כל אחד ואחד האחוז בדגנה, כי להגלי התפשטות הציניית בתוך אחינו הספרדים נוכחו לדעת עד כמה גרמו רעה לעצמם בהכרלם זה מאות בשנים מאחיהם בני המערב ועד כמה ידרו ממה ממדהגתם, שעמדו עליה בשנות קדם, שחללו להיות מקור תורה וחכמה לעם ישראל בארצות גלותו. במלה אחת: את הצינות בארץ בולגריא נוכל לכתוב בשם "מעוררת ישנים ומקיצה נרדמים", כי על ידה הכירו הספרדים את מעלתם הרמה של אחיהם בני המערב, אשר עוררו אותם למלאות חסרונותיהם בחכמה ודעה ולהיות לעם ישראל לעוזר ולהומך, כמו שהיו בימי קדם. כמו שהתעוררו בין אחינו ארצות המערב אנשי מעשה, לעורר בכל קהלה וקהלה מקהלות ישראל את השאיפה לציין וליסד בכל הערים אגודות לאומיות, בן נמצאו בארץ הזאת אנשים חרדים אחרים, אשר לפני עשר שנים שמו אל לבם לאחד ולאגד את היהודים הספרדים איש אל דעה ולוהים ולהלהיבם, שיתנו ידם לאחיהם הנרדפים

כתרים. להלות להנהגות מחוזות ועדות ברבית ד' מטא
לכנות גנות בטוחים מאש. בתי-חרשת לרעפי צימנט,
לחפירת בארות וצנורות מים וכדומה.

אנשי המס. בערים הגדולות כפולו הרוסית רשת
פרושה ליהודי הערים הקטנות על ידי חבר נגבים ורוצחים
יהודים היוודעים להריק כיסי תמימים בתחבולות מרמה
שונות. ואוי לו לעשוק הקובל על עשמו לפני הרשות!
כי יארבו על נפשו ולא ישקמו עד אשר יהגוהו. אחת
התחבולות החדשות, אשר יארבו בהן הרשעים על אורחים
מן הערים הקטנות, היא משחק "שלושת הקלפים". במסלות
הברזל, אשר שם רוב הסוחרים היהודים ימעו, יורמנו
אנשים אחדים. אשר למראית עין אין כל שייכות ביניהם,

כי בגדים שונים הם לבושים, אחד כאשכנזי עשיר. אחד
כחסיד הגוף, אחד כאכזר וישנן גם נשים הדורות בלבושיהן.

האחד מוציא שלשה קלפים וביניהם "מלך" אחד ומבקש
מאת שכנו, בן חברתו, למצוא את "המלך" בהיות הקלפים
הפוכים. הנשאל מוצא את המלך על נקלה והוא מתחיל
לשחק בכסף והוא מרויח ע"פ רוב. מחוק מביט איש או
אשה אל המשחק והוא מפתה את שכנו לשחק גם הוא.

כה פתוי יש לחברה הזאת עצום מאד. ישכנו נשמע לו
והוא מתחיל לשחק ומרויח בתחלה. אח"כ יהפך הגלגל,
הוא מפסיד ומפסיד וברצותו להציל את ההפסד, הוא
מוסיף לשחק עד אשר ירד כל הוננו או הון אחרים
שבכיסו, הנועד לקנות סחורה או לפדיון שטר, למיזון
ואו פתאם יעלמו האנשים הטובים, והפתאים הם מן
הצועקים ואינם נענים. כבר קרה שפתאים כאלה השליכו
עצמם, מרוב יגון ויאוש, אל תדת גלגלי מסע מסה"ב.

התנקשות בנפש שר השוטרים. עוד לא כלתה

תקופת ההתנקשות בנפש השרים הגבוהים ברוסיה, אף
ששטה חדשה שולטת כבר בממשלה. המורדים יוצים
לבער את שרידי תלמידי פלעהווע הנאמנים לרשעתו.
בשבת שעברה הכה איש בלתי נודע אחד הויפטמאן
שד הפוליציא בכרזל על ראשו עד שנפל הפקיד ארצה.
לחיו אין עוד תקווה.

שמן צף על הים. רב החובל של ספינה אמריק-
נית שבא נזרקה ספר, שספינתו נסעה שעות שלמות
על הים המקסיקאי בשמן. הים היה מכוסה בשכבת שמן
עבה טפחים אחדים. חכמי הגיאולוגיא אומרים, יבקרקע
הים נפתח מקור נפש והוא צף למעלה ע"פ טבעו.

*

שר רב חסד. אין די מלים בפי הועד, העוסק
בשלוש גולי רוסיה בקראקא. לתאר את חסדי שר הפוליציא
פה, יועץ החצר פלאטאו, שעשה ליהודים הגולים, לא
לא רק שלא הניח מכשולים על דרך הנודדים ולא הכביד
עליהם תנאים, שקשה לקיים, כי אם טרה הרבה מאד
בעצמו ובכבודו עם אנשי הועד, להטיב גורל הגולים
ולחלק ענים בדרום המלאה התחתים וינחם בעצתו בכל
יכלתו. כאשר לא מצאו הגולים עוד מקום בקראקא, שלחם
לאושוועצים וישלח שמה פמיד אחד, לתור להם שם
מקום ללון בשכר מעט וישגיח שדא יונגם ושלא יחסר
דם דבר. יזכר לו ה' זאת לטובה. אנשיל הועד מביעים
לו בזה את תודתם בגלוי.

Cudze chwalicie. בן הרך כל יושבי דארז

העניה דזאת, וזרו אחת מסכות עניה. מה שלאחרים, המה
מרימים ומשכחים ומה שלהם, המה משפילים ומגנים.
נסו נא ודראו לאיש או לאשה מנליציא שני הפצים
שונים. דאחד תוצאות עבודת המדינה נושא עליו סימן
פירמא של חוף לארץ והשני מעשה פירמא בחוף לארץ
נושא עליו סימן פירמא במדינה ודראו, כי ימצא האיש
ק"ן מעמים לשבחה את הראשון ולגנות את האחרון. כבר
בחנו רבים ויהי מחזה מברך מאד, אבל גם מעצב. הנה
למשל מעשה השפופרת לפפירוסים (הילזן): הפבריקנט
הנוצרי ודפבריקנט היהודי (למשל ח. ל. שפיטץ בקראקא)
יקנו ככל עת את דגיר למעשה השפופרת מפבריקא אחת,
כל דהמר וכל דמינים וכך העבודה שוים פה ופה. אין
כל הברל בניהם זולתי שבעל הפירמא הלזו הוא ערל
ובעל הפירמא הקזו הוא נמול. והנר יכאו היהודים לקנות
וישלמו בעד סחורת הערל — השוה לגמרי, בלי כל הברל
בעולם, למחורת היהודי — כמעט כפלים. וישכלו כי
בסחורת היהודי ישתכרו פועלים דוויים את לחמם ומאחזין,

הזה פסק אחרי חרשים אחדים לצאת לאור, כי ברך
היה עני ואביון ויסבל המיה בדומיה חרפת רעב, וזאת
שניה, כי גם בעיר הזאת רבו מיום אל יום שונאיו,
אשר רדפוהו באיש חרמם ולא נחו ולא שקמו עד
אשר עלתה בידם להרחיקו מן העיר ולגרות בו אנשי
בליעל בכל קהלה וקהלה מקהלות הספרדים אשר בא
שמה לעורר בלב היהודים החבה לציון, מבולגריא
הלך לארץ מצרים ויהי מוסד האגודות הציוניות בהערים:
פורט-סאיד, אלכסנדריא וקאירא. ממצרים שם פניו
לקורפו. ומשם לארץ איטליא, אשר באחדות מעריה
התרצו היהודים להצעתו, ליסד אגודות ציוניות. בשנת
1897 הוציא לאור ספר בשם "היהודי על אר השדרים",
אשר בו הראה לדעת עד כמה דומה גורל דרייפוס,
הנאשם על לא חמס ככפו למצב עם ישראל בכללו.

Dr. Phil. J. Rabbiner. (סוף יבא)

מכתבים מארץ ישראל

מר ז. ד. לווינסקי, מנהל הבנק הציוני אנגליא-
פלשתינה בארץ ישראל, קנה חמש מאות דונם אדמה
בסביבות יפו ויקבל קושאן רשמי כפי חוקי ממשלת
טורקיא על שמו. — ביום מ"ז חשון, יום הולדת
השלמן עבד-אל חמיד כאן השני יר"ה, וכל גדולי
ושרי הממשלה והקונסולים וראשי כל הדתות באו
להשאריא, להניש ברכתם לפני השר הגדול ראשי
בייא עפאדי פחת ירושלים והסביבות, באו מבני עמנו
הרב הגאון מוהר"ר יעקב שאול ארישר חכם באשי
וראשון לציון וכנו הרב מוהר"ר חיים אלישר והרב
מוהר"ר אריה ליב דיין מעדת האשכנזים ומוהר"ר ליב
בה"ר ראיבן ז"ל והאדונים הנכבדים לווינסקי, מנהל
הבאנק הציוני, ד"ר מוזא, מ. קרעמער, א. ספיר,
הרה"ג החכם-באשי הניש ברכת מוזא לכבוד השר
הפחה, כי כיום הזה נולד לו בן. מגנני הצבא השמיעי
גינתים ואנשי הצבא הריכו את נשקם לכבוד הבאים
— מטעם הממשלה החלו לעשות בחירת מוכתרים
לעדת היהודים. המה אנשים חשובים המהוכים בין
העם ובין הממשלה. לכל שכונה מוכתר. בכיה הועד
הכללי לעדת האשכנזים בירושלים היתר אספה גדולה
של הממונים ומנהלי העיר, למטעם עצה, ליסד בית
מוסד צדקה חדש בירושלים בשם "בית מרפא לחולי
עיניים". הצעות רבות הוצעו שמה, להביא פרופיסור
למחלת העינים מאירופה ולכנות בית חולים גדול
מיוחד למחלת העינים. לעת עתה הוחלט כאספה,
לעשות חוזה עם אחדים מרופאי עירנו המוכחים למחלת
עינים, שיבקרו את עני כל תלמידי התלמוד-תורה. —
פאת הרה"ג מוהר"ר שמואל סלאנט ומוהר"ר אליהו
דוד ראבנוביץ האומים נדבקו מודעיה בכל בתי
כנסיות, כתי מדרשים ובחוצות ירושלים בנוסח הזה:
"אזהרה רבה מטעם הרכנים הגאונים שליט"א, כאשר
בעוה"ר רבה המכשלה, אשר אחב"י הולכים בשבת-
קודש על הפאסט והחלול ש"ק מזה בלא שיעור וזול
גדול לש"ק בפהרסיא ובאים עי"ז לחלול שבת-קודש
מן התורה ד"ל ובפרט שנמצא איזה אנשים אשר גם
כותבים מכתבים על הפוסטה בש"ק ונעשה לאיזה
אנשים כדותר גמור בעוה"ר ובה נכשלים הרבה
והרבה אנשים (אוי לדור שכך עלתה לנו) בירושלים
עיר קדשנו, ע"כ מהיום והלאה כל מי שיראה ד'
בלבבו לא יקבל מכתבים מהפוסטה ביום שבת קודש
וב"ש שלא יניח מכתבים על הפוסטה וזה אסור מן
הדין והשומוע יתברך בכל טוב סלה". — פרצה בעירנו
מחלת השארלך (סקארלינטע). נוסד ועד מעדת
האשכנזים והספרדים ביחד, להשגיח על המחלה הזאת
ומקופת הועד הכללי יתנו תפקאות לרופאי עירנו,
שירכו לבקר את החולים העניים מ'ח' הועד. וככל
בתי כנסיות ובתי מדרשות מתפללים ואומרים סליחות
בעד תחלואי ילדים ר"ל. — הרה"ג מוהר"ר חיים
מדיני חכם באשי בחברון חולה ונשלחו רופאים מעירנו
לרפואתו.

המכתב "קול מציון" שנרפס כ"המצפה" גליון
ל"א הדפיסה חברת הציונים בירושלים בגליונות מיוחדים
להפיצו בין יושבי עירנו. מענדל קרעמער.

מהרוב ומרחוק

דהמעיש את מספר השרפות בגליציא. קצבה
החברה הפולנית לאחריית מפני האש בקראקא סך מיליון

והמדובאים בארצות ולעזור אותם, לחלצם ממצר.
הראשון אשר הופיע בבולגריא, לדרוש מאת
היהודים הספרדים, שיעמדו לימין אחיהם הנעים והנדים
בתבל ולהשתתף בשיוב א"י, היה האיש המבונה בשם
יוסף מרקו ברך. על הציוני הנלהב הזה נובל להמליץ
דברי חז"ל: "יש קונה עולמו בשעה אחת". וראוי
הוא שנערה על זכרוננו קורות ימי חייו ולספר את
כל אשר פעל ועשה פה ובמדינות אחרות, להתעוררות
החבה לציון משאת נפשו בלכות אחינו. — ימי חי
האיש המרום רוב פעלים הזה רק מעטים היו, ולעת
זאת עצמו מאד הלאותיו, אשר מצאנוהו בגלל אשר
עמל בלי הפוגות ובחר-גשפ לשפץ להציונות בכל
מקום באו. יוסף מרקו ברך נולד בקונסטנטינופול
בשנת 1872 ולא נודע בכרור, אם אבותיו היו
"אשכנזים" או "ספרדים". בראשונה למד דברי תולדות
ימי עולם וידיעת הספרות הכללית באוניברסיטה כפרזו.
אחרי כן שם פניו לברן בשווייץ, להוסיף שם לקח
בשקידה והתמדה רבה. שבתו בחברת בני גילו בכרן
היתה לו שעת הכושר, לנסות דבר אילרס ולהראותם,
כי המצב הכללי של עם ישראל רע ומוזר הוא בשתיים:
(א) בחיצוניותו והיא הקנאה והשנאה, שהעמים האחרים
נוטרים לישראל ומתאמצים תמיד לרודד אותה ולהכניעו
ולהשפילו עדי ארץ ולגרש אותו מתוכם; (ב) בפנימיותו
והיא שבני עם ישראל הנאורים והמשכילים הלומדים
בכתי המדרש הגבוהים עומדים מנגד נגעי עמם
ומתרחקים ממנו ומתבישים בו. יוסף מרקו ברך גלה
את עיני חכריו, לראות, כי הרושם, אשר למוד החכמות
והמדעים עושה על התלמידים העברים שונה מהרושם
המתרשם בלב ברוח התלמידי הנוצרים. כעת שאלה
האחרונים אחרי גמרים חיק למודם בכתי מדרש הגבוהים
שבים לארצם ולבית הוריהם כנים נאמנים לעמם
ומשתדלים תמיד בכל מאמצי כחם, לחזק ולאמץ
לאומיותו, אשר נמשכו אליה בעבותות אהבה בשמעם
לקח מפי מוריהם — באים הראשונים, התלמידים
העברים, לבית הוריהם בגמיה חזקה להתבוללות, בלב
ריק מכל רגשי חבה לעמם, אשר זכרוננו מש מלוח
לכם בהגותם כספרי חכמה ומדע. על העמים האחרים
— דבר יוסף מרקו ברך רתה לרעיו ומיודעו —
משפיעים בניהם הנאורים והמשכילים כחות חדשים חיל
ועצמה, ומתעצבים בראשם, ללחום מלחמותיהם ומעמרים
אותם בעטרת הנצחון; ולעם ישראל מתהפכים בניו
המלומדים לשונאיו ומחרפיו ומגדפיו.

דברי האמת האלה, אשר השמיע יוסף מרקו
ברך באספות בכרן ברגשי חום ובהלהבות מלהבה,
הועילו הרבה, לחזק ולאמץ את הרעיון הציוני בלב
בני גילו. יוסף מרקו ברך לא דרש טוב לעמו מפני
שלא היה יכול לראות כמנוחה לכ בצרותיו וברדיפותיו,
כי אם בגלל אשר היה נתון לעמו בכל לבו ונפשו.
אהבה יוסף מרקו ברך לעמו היתה תמה מהורה
וברורה, נטועה עמוק עמוק בקרב לבבו. הוא היה
תמיד מהפאר ומהלהל ומתנשא בעמו וביהדותו. ולכן
היה מתרגז בשמעו לפעמים דברי נאצה על עם ישראל,
ופעם אחת תבע למחמת הבינים תלמיד נוצרי אחר,
אשר חרף בפניו עם ישראל וכמעט שנה תמימה שכב
אחרי כן על ערש דוי ויהי מפרפר בין החיים והמות
מפני שאויבו נקב את מחו בקנה רובה.

בשנת 1894 הרחיק נדוד לארץ אלגיר, לקרב
שם את היהודים להציונות, ויוצא שם לאור עתון
בשם "El Juge", אשר בו קנא לכבוד עמו המחולל.
אך העתון הזה לא האריך ימים, כי היהודים בעצמם
הגרים באלגיר, המוג'ישים את היהדות ככבד אבן,
קמו עליו לרדפו וילשינו עליו לפני הפוליציא, כי
הוא איש ריב ומדון והממשלה גרשהו מן הארץ.

והרדיפות הרבות, אשר סבל מצד היהודים
באלגיר, לא דרפו את רוחו ולבו, אשר היה כלב אריה
ולא חת ולא זע מפני כל, ולא נרתע לאחור אף רגע
מעסק בעבודתו הלאומית. כי אחרי זמן קצר אנהנו
רואים אותו בוויץ פני שם הוא קירא את היהודים
לאספות ודובר לפני הנאספים ברגשי חום על גורל
עם ישראל הרע והמר. גם שם השמיע דברי כבושין,
כי אין לישראל בארץ נכריה קיום נצחי, כי הרדיפות
מכנות כחותיו החמריות, והחפש מככה בקרבנו את
אשדת היהדות. וכי אין תחבולה אחרת להושיע ישראל
תשועה עולמית רק להביאו לארץ אבותיו, אשר בה
הלוי אשרו וקיומו, כמו של כל עם ועם צפון טובו
ואשרו בארץ מולדתו. מוויץ נסע לבולגריא ויתקע
אהלו בעיר פיליפופל ובה הצליח החפץ בידו להכניס
רבים מבני הדור הצעיר תחת דגל ציון. ובהתגוררו
בעיר הזאת הוציא עוד הלארע עתון בשם "הכרמל"
וברוב מאמריו כונן ציוני נגד מפעלי חברת "כל ישראל
חברים" ויגל לעיני כל, כי כל מובתה ליהודים
האמללים אינה אלא רעה גדולה לחיהדות, יען בי
התלמידים המכקרים בכתי הספר שלה, מתרחקים מעמם
ומהיהדות וזה באשמת פקידו בתי הספר, אשר גם הם
מקילים בכבוד עמם ואינם רוצים בקיומו. — גם העתון

גולי רוסיה גם הם מצאו שם עבודה ובסחורת הערל יתקומו אולי תלמידי הגלום גארורו והסלובו פולסקי ואף לא יהודי אחד. האין זה שחוק מכאיב לב. הוי, מתי ישכיל עמנו!

גם בשחוק יכאב רב. כמראקא וכווין נשפטו בימים האלה עורכי עתוני-התול, שערכו תמיד חזיהם השנונים נגד יהודים. בקראקא נשפט זה עתה שנית עורך "הבאציאן" לשני חרשים מאסר על אנסו אנשים לתת לו כסף. למען לא יתגרה בהם, וכווין נשפט עורך "הקיקריקי" קארל פטאק. הנחשב לסוציאליסט, לשלש מאות בתר קנס על הוציאו רבה על רופא יהודי. בי לקח ילד נוצרי בערבון, יען לא יכלה אמו לשלם לו שש כתרם כחפצו. ועל הרבה הזאת הוסיף עוד הערה, כי הרופא הוא מכני האומה, שאין בה חמלה על בני אדם. הרופא הוביח, כי לקח ברצון רק כתר אחד והאשה הודתה לו כמה פעמים בעד עמלו. העורך הסוציאליסטי נשפט כאמור לקנס ולפרסם את דבר המשפט בעתונו ובעתון היומי "ארבייטר צייטונג".

זקן מועל בשליחותו. בראשית החדש הזה בא לקראקא יהודי זקן סחר מאודעסא, לגור פה וישב באחד בתי המלון ברבע היהודים ושמו משה ראבינוביטש. הפוליציא המילה בו חשד, כי התהלך כל הימים בחוץ בלי עסק. בקש לקנות בית בקראקא, גם בא דברים עם ועד הציונים פה וכווין, להמציא לו נחלה בא"י. הפוליציא נתנה אותו במשמר ותמצא אצלו ששת אלפים רובל, שלא יכול להגיד מאין מוצאם וכן לא יכול להראות תעודה, להוכיח מי הוא בעצמו. כמשך החקירה והדרישה הודה האיש, כי לא משה ראבינוביטש שמו, כי אם שלמה רוזנטל והוא מהעיר סיקוראן בכסארביא. על דבר הכסף אמר בתחלה, כי שני גולים, שהלכו לקאנארא, הפסידו בידו את הכסף. כי יראו לקחתו אתם בדרך. בסוף הודה, כי שלח יד בפקדון, בעל האחוזה אנטון ביבר שלחחו לקישינב, להחליף שמו בכסף. בהיות הכסף בידו כרח לגליציא. בעברו את הגבול נגבו מחיקו אלף רובל. ארבעה חרשים גר בלבוב, אח"כ ישב חליפות בערים שונות ולא מצא מנוחה עד באו קראקאה.

ננבת מצבות מביה"ק. בכארנוב נגנבו מצבות מן הקברים. אחרי חפוש שני ימים מצאו השומרים י"ד מצבות בבית נגר נוצרי. לע"ע לא נעשה מאומה לנגב, בעלי השטרות המוויפים. משפט הנוכלים ברישא, שהוציאו כסף הרבה מירי עניים בהכחחה לשלוח להם שמרות מזויפים, אושר כביה"ד הגדול והאחים גורפיין מסאמבור הישנה ושותפיהם ישבו כבור מן שנה ומחצה עד ד' שנה ומחצה.

רצח באמבטי. מורה הדת ה' יעקב זעליגער כסמאניסלאו נרצח באמבטי. שלשת אלפים כתר נשלחו מכיסו. שני שומרי המרחץ נתפשו בחשד הרצח.

משפט רוצחי שתי יהודיות. בתדש מאי נרצחו בכפר ברזיונא אצל ראפטשיצה האשה המזוגת שראנק ובתה. השומרים תפשו ברישא שלשה נערים נוצרים בני ט"ו עד כ"א שנה ותחשדם בדבר הרצח וגם אישמות אחרות נמצאו בהם, בשנוי שם. רמאות, בריחה מבית האסורים. הקמנור במרנוב נתב עניהם כתב-אשמה על כל האשמות האלה ועתה היה שם גמר רינם לפני ביה"ד של המשבעים. גמר המשפט ארך ארבעה ימים, ארבעים עדים נקראו להעיד, שמפיהם לא נכחו השופטים, כי חמה הרגו את שתי הנשים היהודיות. השופטים ענו על שאלת הרצח "לא" והשופטים חרצו על אחד מאסר לשבעה ימים על השני מאסר ליד יום על השלישי לשבעה חרשים בעון ננבה. הנאשמים וגם הקמנור סבלו את הדין ודבר רצח שתי נשים לא הוברר.

אספת יהודים אורתודקסים. בכורפסט היתה בשבוע שעבר אספת הועד הפעל של שלשים ואחד איש, להועי על אדות בחירת נשיא לאגודות הקהלות האורתודקסיות. ויגמו להקהיל כחדש אדר א' אספה כללית של צירי כל הקהלות, איש אחד, איש אחד עם הרב מכל קהלה והאספה הזאת תבחר את הנשיא, גם ועד של מאה איש להשגיח על ההנהגה וועד-פועל שג עשרה אנשים, לעזור על יד הנשיא בהנהגה.

רצח. בלודז נצו אנשים ריקים מן הרוצחים

המרגיזים עיר ומלוואה. האחד נדקר ויגם פצוע אל חניות ה' ל. עדעל בעוד אנשי החנות עוסקים בהצלת הפצוע נכנס הרוצח וידקר גם את בעל החנות.

פחד ובהלה. בערים רבות ברוסיה יחיו היהודים בפחד תדירי מפני חיל המלואים ומפני שודדים בצהרים המחכים לשעת הכשר להתנפל עליהם. במקומות רבים יתחבאו היהודים ויטמינו את רבושם, יש אשר ינסו אל היערים ואל הכפרים, לבקש מנוח אצל אכרים מכירים.

שוד היהודים ברוסיה. בעיר הקמנה טרויאנובקה מחוז לוצק התנפלו חמשים אכרים על בתי היהודים ויפוצצו את החלונות ויכו את כל יהודי הנמצא בקריאות: ככל עיר יכו את היהודים ואתם לא תנמו.

התרפסות שלא לצורך. בהיות מלך פורמוגל כלנדון הגישו לו חשובי היהודים הספרדים מכתב ברכה. לאיזה צרך לא נודע ואולי גם הם לא ידעו. אך איזו נענעים הם מרגישים לארץ, שישבו בה אבותיהם. הטוב יעמר בזכרון האדם לעולם ורוע נשכח מהרה אחרי עברו. כבר שכחו היהודים גולי פורמוגל את כל התלאה, אשר מצאה את אבותיהם בארץ הרמים היא. בצדק העירה ה"וועלט", כי אותם היהודים עצמם, שאינם יכולים להבין איך יוכלו יהודים להתלהב בשביל ארץ רחוקה וזרה כא"י, שישבו שם האבות, יתלהבו כל כך בשביל ארץ רחוקה וזרה, שקאה את האבות.

הנאון ר' חיים חזקיהו מדיני ז"ל האב"ד בעיה"ק חברון נפטר. הרב הזה היה מפרסם בתור אחד מגדולי הרבנים בדורנו. הרבנים סמכו עליו בהוראה כמו על אחד מגדולי הפוסקים. ספרו הגדול בהלכה "שדי חמד" ערוך בסדר א"ב ולא חספיק להרפס רק מחציתו, עד אות ר' והשאק עורנו כב"י. בספרו זה כלל את כל הפסקים הדרושים בימינו ורבים מרבני רוסיה יודו על פיו מבלי היותם בקיאים בספרי הפוסקים. כמרס התמנה לאב"ד בחברון השתקע בארץ קרים כרוסיה ויורה את אחינו הגמים (קרימטשיקים) משם תורה ויעשם ליהודים תורנים שומרי דת. שנים רבות הרביץ תורה ביניהם ויעשם לחלק נכבד מעדת ישראל. הנאון מדיני היה מצוין גם כמדותיו הטובות כאחד דראשונים. הוא היה מפוס רב תלמודי גדול וכו ראו הכל את הבח המומרי והחנוכי של התלמוד. הרה"ג רח"ח מדיני נולד בקונסטנצינופול. כ"ח שנים היה רב בקרים ויכבדוהו שם כאב, כי אמנם הגדיל לעשות. ד' יינים היו אב"ד בחברון שלא ע"מ לקבל פרס. לא הניח כמותו כא"י ואולי גם לא בחו"ל. בן שבעים שנה היה כמותו. תנצב"ה.

שפיכת דם. "להשקפה" כותבים: המושבה "יסוד המעלה" סבלה כל הימים מהכרוים הרשעים הסובבים אותה. לפני שנים הרנו ספרדי אחד צעיר על לא דבר והנה בליל שבת העבר התנפלו הרשעים שנית על המושבה ויהרגו את הזקן הנכבד ישראל יעקב נ"ע, אשר היה איש חזק ואמיץ-רוח ויתיצב לנגדם. וידקרו אותו הרשעים בחרבות, גם הכוהו באכזריות נוראה עד שישכרו את עצמות שדרתו והמסכן מת אחרי יסורים חזקים של שלשה ימים. מספרים, כי בלילה ההוא היה הזקן המסכן — אשר היה תמיד איש שמח מרגן ונותן שבח לה', אשר זכחו לשבת בארץ ישראל — בשלום ובשלחה ויאמר בכדיחות לאשתו הזקנה: ראי! הגם ברומניא האכזרית יכלנו לקיים שבתות כאלה והנה עד ארגיעה ושמתח הזקן נהפכה לאבל.

אחרה לראות. אשה אל הפוזנאראף: מה התמונות האלה, שעשית לי? פני בעלי עליהן כפני כושי. הפוזנאראף: את זאת היה כך לראות לפני חתינתך, עתה אין חתקן.

משדה הספרות והמדעים.

Deutsch-Hebräisches Wörterbuch von Dr. M. Margel. Heft 1--10 (Judendorn). Pozega 1903—4. 232 S,

היו ימים לישראל, אשר טרבו סופרינו להודות, כי שפתנו דלה ועניה, ואם החליט איש בזאת, מיד העלו

על גם את פלוני ופלוני המשווד. פלוני ופלוני הסופר ושאלו: האם חסרו לאלה מלים? האם לא כנח"ה שומר שטפו דבריהם? ואם לכם חסר כשרון ספרות, השפה מה היא, כי תלינו עליה? והשומעים שמעו טענותיהם ולא ענו דבר. לא כן בימינו אלה, כמעט אין איש אשר לא יודה, לפחות בלבו, כי באמת שפתנו עניה מאד, כי אי אפשר להביע בה בדיוק אותם הרעיונות, שאין דוגמתם במפרי הקדש, אם לא שנקח לנו לעזר את שפת המשנה והתלמוד, הנפלאה בקצורה ובדייקנותה ומלאה חיים ופשטות. וגם המשוכחים שבמסופרינו, אשר התאמצו ושמתאמצים גם בימינו, להנהיג בספרותנו את הסגנון המליצי של ספרי הקדש, לא יכלו ואינם יכולים להפקיע את עצמם מהשפעת סגנון התלמוד, ובעל כרחם הם כותבים על פי רוב את פרוטם רפשוטה כסגנון התלמוד.

וגם בשירים או בענינים שיריים של סופרינו הקדמונים והאחרונים נמצא עקבות סגנון התלמוד. זאת יודה היום כל איש, ועל כן רבתה ונרנשה להיום ביותר הנחיצות, לאסוף ולכנס במספר אחד כל עשר השפה וכל חמדת הלשון הגנוזים לא לבר בכתבי הקדש, כי אם גם במרה מרובה מזה בספרי המשנה, מדרשי הלכות והגדות וספרי בעלי האסופות. כל המכתמים והפזגמים, כל השמות המלאכותיים להוראותיהם ונמיותיהם השונות, שנתאזרוו כבר בשפתנו ושקבלו מאז תכנית וצורה עברית, למען הורות לבני עמנו דעת דרכי שמוש הלשון העברית על פי התרחבות המושגים. המוחשים והמורגשים בעת החדשה, בלי להתכחש לדרכי הלשון וסגולותיה מנעוריד בהיותה עוד חיה כפי העם הישראלי כשכתו על ארמת ישראל.

במאה האחרונה החלו להופיע מלונים עבריים שונים, רבם ביבליים, אחדים מהם תלמודיים, ושנים שלשה שמו לב גם אל שפת הספרות העברית שאחר התלמוד, גם מלונים משפות חיות שונות לשפת עברית נתחברו ויצאו לאור ע"י חכמים מומחים לאותו דבר בשביל המתחילים, אולם כל המלונים האלה באלו התאמצו בכל כחם לעשות מחיצה עבה בין התקופות השונות, שעברו על השפה העברית. "אוצר השרשים" של בן זאב, המעוכב ע"י משה שולכוביץ, הוא עדות נאמנה על ההתאמצות הזאת. "אוצר השרשים החדש" מחולק לחמשה חלקים: החלק הראשון כולל רק את שפת המקרא לבר, השני שפת התלמוד והספרות המאוחרת וכו'. בה נקל לראות עד כמה לא הבינו אפילו טובי חכמינו, כי כל התקופות השונות שעברו על לשוננו למן התורה עד היום הזה, היא רק התפתחות אחת מרובה, שאי אפשר להפסיקה בשום מקום ואי אפשר לחלקה לחלקים בודדים שונים. בשנה שעברה יצא לאור בפעם הראשונה ע"י החכמים גרוזובסקי וקלזנר מלון עברי, האוצר בקרבו כל וכוש השפה העברית מכל הזמנים, מועט המחזיק את המרובה, כי לא יחסר כל בו בשביל השמוש, אבל מלון איש-בני-עברי עפ"י התכנית הזאת היה חסר לנו עד כה, כי ספריהמלים, שהוציאו הכלשנים הנוצרים הם גדולים יותר מדי והם יותר פילולוגיים מאשר שמושיים. ואת החסרון הזה מלא סחבר ספריהמלים שלפנינו. המלון שהוא מוציא לאור מכיל כל אוצרות לשוננו בכל הדורות ובכל הזמנים ומקיף את כל פרטי ספרותנו וחלקיה, ויחד עם זה יהיו כמותו ומחירו מכוונים, כדי לעשותו דבר הישנה לכל נפש. בספריהמלים הזה יוכלו להישתמש מלומדים ומתלמדים, מורים ותלמידים, הנכונים והקוראים הפשוטים וכלי יגיעה יתרה וחפוש רב ימצאו לבל מלה אשכנזית את המלה העברית הדרושה בצדה בלי הקירות פילולוגיות והשערות איטימולוגיות יתרות, המבלבלות את הקורא. כי נחיצות ספר-מלים כזו מורגשת בעת גם מצד סופרים רגילים, אשר ימצאו ידיהם ורגליהם במדרש השפה העברית, וכל שבן למתלמדים, הנהג לא יכחיש שום איש כי רוב סופרינו שואבים ידיעותיהם הכלליות, ולרוב אפילו ידיעת היהדות, מספרים כתובים בשפות לועזיות, רוב מחשבותיהם והגות רוחם היא בשפה אחרת, וכאשר יבואו לכתוב עברית הם מתרגמים את רעיונותיהם משפה חיה לעברית ואפילו הסופרים היותר רגילים במלאכתם יודו, כי בצורך רעיונים מפשטים בהגיון או באומנות היפה ינקשו כמה פעמים בשונם, מה שלא יפלא כל עיסר בעינינו. בכל השפות החיות זכתב לנדבר הרבה בכל מקצועות הפילוסופיה, הפיוט, האומנות והחיים הצבוריים והכלכליים,

המרגיזים עיר ומלוואה. האחד נדקר ויגם פצוע אל חניות ה' ל. עדעל בעוד אנשי החנות עוסקים בהצלת הפצוע נכנס הרוצח וידקר גם את בעל החנות. פחד ובהלה. בערים רבות ברוסיה יחיו היהודים בפחד תדירי מפני חיל המלואים ומפני שודדים בצהרים המחכים לשעת הכשר להתנפל עליהם. במקומות רבים יתחבאו היהודים ויטמינו את רבושם, יש אשר ינסו אל היערים ואל הכפרים, לבקש מנוח אצל אכרים מכירים. שוד היהודים ברוסיה. בעיר הקמנה טרויאנובקה מחוז לוצק התנפלו חמשים אכרים על בתי היהודים ויפוצצו את החלונות ויכו את כל יהודי הנמצא בקריאות: ככל עיר יכו את היהודים ואתם לא תנמו. התרפסות שלא לצורך. בהיות מלך פורמוגל כלנדון הגישו לו חשובי היהודים הספרדים מכתב ברכה. לאיזה צרך לא נודע ואולי גם הם לא ידעו. אך איזו נענעים הם מרגישים לארץ, שישבו בה אבותיהם. הטוב יעמר בזכרון האדם לעולם ורוע נשכח מהרה אחרי עברו. כבר שכחו היהודים גולי פורמוגל את כל התלאה, אשר מצאה את אבותיהם בארץ הרמים היא. בצדק העירה ה"וועלט", כי אותם היהודים עצמם, שאינם יכולים להבין איך יוכלו יהודים להתלהב בשביל ארץ רחוקה וזרה כא"י, שישבו שם האבות, יתלהבו כל כך בשביל ארץ רחוקה וזרה, שקאה את האבות. הנאון ר' חיים חזקיהו מדיני ז"ל האב"ד בעיה"ק חברון נפטר. הרב הזה היה מפרסם בתור אחד מגדולי הרבנים בדורנו. הרבנים סמכו עליו בהוראה כמו על אחד מגדולי הפוסקים. ספרו הגדול בהלכה "שדי חמד" ערוך בסדר א"ב ולא חספיק להרפס רק מחציתו, עד אות ר' והשאק עורנו כב"י. בספרו זה כלל את כל הפסקים הדרושים בימינו ורבים מרבני רוסיה יודו על פיו מבלי היותם בקיאים בספרי הפוסקים. כמרס התמנה לאב"ד בחברון השתקע בארץ קרים כרוסיה ויורה את אחינו הגמים (קרימטשיקים) משם תורה ויעשם ליהודים תורנים שומרי דת. שנים רבות הרביץ תורה ביניהם ויעשם לחלק נכבד מעדת ישראל. הנאון מדיני היה מצוין גם כמדותיו הטובות כאחד דראשונים. הוא היה מפוס רב תלמודי גדול וכו ראו הכל את הבח המומרי והחנוכי של התלמוד. הרה"ג רח"ח מדיני נולד בקונסטנצינופול. כ"ח שנים היה רב בקרים ויכבדוהו שם כאב, כי אמנם הגדיל לעשות. ד' יינים היו אב"ד בחברון שלא ע"מ לקבל פרס. לא הניח כמותו כא"י ואולי גם לא בחו"ל. בן שבעים שנה היה כמותו. תנצב"ה. שפיכת דם. "להשקפה" כותבים: המושבה "יסוד המעלה" סבלה כל הימים מהכרוים הרשעים הסובבים אותה. לפני שנים הרנו ספרדי אחד צעיר על לא דבר והנה בליל שבת העבר התנפלו הרשעים שנית על המושבה ויהרגו את הזקן הנכבד ישראל יעקב נ"ע, אשר היה איש חזק ואמיץ-רוח ויתיצב לנגדם. וידקרו אותו הרשעים בחרבות, גם הכוהו באכזריות נוראה עד שישכרו את עצמות שדרתו והמסכן מת אחרי יסורים חזקים של שלשה ימים. מספרים, כי בלילה ההוא היה הזקן המסכן — אשר היה תמיד איש שמח מרגן ונותן שבח לה', אשר זכחו לשבת בארץ ישראל — בשלום ובשלחה ויאמר בכדיחות לאשתו הזקנה: ראי! הגם ברומניא האכזרית יכלנו לקיים שבתות כאלה והנה עד ארגיעה ושמתח הזקן נהפכה לאבל. אחרה לראות. אשה אל הפוזנאראף: מה התמונות האלה, שעשית לי? פני בעלי עליהן כפני כושי. הפוזנאראף: את זאת היה כך לראות לפני חתינתך, עתה אין חתקן.

האריכות, שהרי צריכים אנו לפירוש על ספרו, ומה הרהגו בקצורו? הננו מקוים שהמחבר ישתדל לתקן את ההפרינות האלה בהחזרות הבאות ואז יהיה ספר-המלים הזה באמת דבר השווה לכל נפש ויביא ברכה רבה לתוך ספרותנו העניה במקצוע הזה.

ד"ר עזריאל גינצ'ג.

ספר תהלים במהיר ציו אלף כתר. כלנדון נמכר בפומבי ספר תהלים בכתב יד ושון רומי במחיר ששה ותשעים אלף כתר. הספר נדפס בשנת 1459 על קלף באותיות גותיות. מכורך הוא בעץ ועור יקר. רק עשרים עקספלירים נדפסו מזה.

ארגז מכתבים.

לל"ו: 1. ד' כתר. 2. פערלא: ציון. Wien II. Untere Augartenstr. 9. לא. - ג"פ בוו': סלה, דרשות בדרך פדרים אין מקומן פה.

מעמק לבי אברך את רעי מר שלמה גיימאן מטרנוב לארוסיו עם ב"ג מרת פעסיל מיהלראד מלאנצוט. שלמה קעלער

מר יוסף אבראהם מקראקא מברך את מר יצחק בלאו מטרנוב לחתונה ונודב לכבודו כתר לקה"ל.

מר ראובן בראנד מארנוב מברך את מר שמואל ווסמאן לארוסיו.

אנו מברכים בברכה מו"ט את ידידנו מר בנימין לייסקר לחתונה עם ב"ג מרת פרימד האם. מאיר הייברג יהודה בריקל.

מקרב לבי אברך את ידידי מר מרדכי איינלעגער וזוגתו לנשואי בנם מר יואל עב"ג מרת פריידל בת ה"ר יעקב טהוי מאבלוטוב. מנחם נחום מענטשער.

עט וקלמוס להוראת נוצה של בעלי כנף. בערך "האמטער" מכיא המחבר את המלות: קרנוס, פטיש, מקב ועוד, מבלי העיר על ההבדל הדק שיש בין המושגים השונים, ובתלמוד הן יש הבדל בין הפטיש ובין הקורנס הקטן ממנו. כן משתמשת המשנה במלת "בן-פטיש" (שמתרגם המחבר במלת "האמטערקאפף") להוראת פטיש קטן ("יר בן הפטיש המשה, של הפטיש ששה"), כי לסמן ההקטנה תסמך בלשון המשנה מלת "בן" או "בת" אל שם העצם, ובכנוי "פטיש חוק" להוראת איש היודע לפוצץ את הדרי איש ריבו בהלכה (דיספוטאנט). במקומות הרבה היה לו להמחבר להשתמש גם בסגנון המשנה המכון ומדויק לרוב יותר משפת המקרא. ידוע, כי חכמי המשנה מהקפידים על להדייקנות, ומשתמשים לרוב בפעלים שונים לפעולה אחת, לפי הדבר, אשר בו חלה הפעולה, תחת אשר המחבר לא שם לב במקומות רבים אל ההוראות האחרות והבדלן, אף כמקום שהזותן מוכיחה עליהן, כי עבריות הנה נורק במקרה לא באו כתר"ך. למשל, ללקיטת פרי מעצי פרי שונים יאמר במשנה: "ארה" (לתאנים) "בצר" (ענבים), "קרר" או "גרד" (תמרים), "מסק" (זיתים), "חוס" (עלי ירק), וכל הבקי במשניות יוכיח, כי חכמי המשנה אינם מחליפים לעולם את ארבעת המושגים האלה, והבטויים האלה חסרים לגמרי בספר-המלים שלפנינו (בערך "אויפלעזען"), ובערך "אכפליקען" מסתפק המחבר בהוראה אחת "חוס" לכלם. בערך "בלאזע" היה לו להמח' להביא גם המלה "שלחפה" או "שלפוחה" המצויה בתלמוד ובערך "אייגענשאפט" גם את המלה "מדה" המכונת יותר ומסמנת בדרייקנות יתרה את ההוראה הכלולה במושג הזה (ארבע מדות באדם). למלים בלתי רגילות ביותר (כמו להמלה "דרי", שמכיא המחבר להוראת המלה "אייגענשאפט") היה צריך להביא למצער דוגמא אחת (כמו "לא דרי השור כהרי הבור"), למען ידע הקורא איך ומתי להשתמש בהן, וכדי שתהיה ההוראה בלתי רגילה ביותר מוכנת כראוי ע"פ מקומה בקשור המשפטים שבמקרא ושבתלמוד. כפי הנראה אמר המחבר להצר בכל האפשר, ואמנם הקצור טוב ומועיל, אם איננו גורע מן הברור כלום. ואולם קצור באופן כזה מכיא אל

והמושגים נתכרו על פי פירוים וברורים דקים מן הדקים, ובשפתנו חסרים לרוב המכטאים הנצרכים לנו למושגים בארה, ואפילו כשיש לנו מלה אחת לאיזה מושג, הנה לא תספיק לנו. אם באים אנו לדייק בו ולברר בירור אחר בירור, ועל כן צדקו אלה האומרים, כי במרם שנקום ונחדש לנו יצירות חדשות להרחבת שפתנו, עלינו לכרוך באוצר השפה ונקח מה שיש כבר בדינו. ואת העבודה הזאת קבל עליו הר"ר מרגל בספר המונה לפנינו. ועשר החוכרות, שיעצו ממנו עד היום לאור, מעידות. כי עלה הדבר בידו ובאופן היותר נאות. אבל האמת נתנה להאמר, כי לא נקי הוא גם משגיאות ושבששים יש בו גם חסרונות עקריים אחרים. כן יש להעיר על העדר סדר קבוע בספרו בנוגע לאיזה דברים. המחבר מציין לפעמים, למשל, בשמות-העצם את מספר הרבים ולפעמים ישמיט זאת; ובאמת טוב היה לסמן תמיד את הרבים בשמות לז', שסופם זות (למשל בערך "פאָהיגקייט" כשרון, בשרונות) ולנ' שסופם ים; שמות הגמצאים במקרא רק במספר רבים יכיא המחבר רק במספר זך, אף במקום שנודע היחד ע"פ לשון המשנה, אך ככל אופן צריך היה לסמן תמיד שהשם הוא במספר רבים, והוא לא עשה זאת בהרבה שמות ממין זה. עוד חסרון עקרי אחד נמצא בהחוכרות שלפנינו, כי לרוב מכיא המחבר סתם את הערך ופירושו בצדו, ולפעמים כשיש לערך אחד כמה מובנים, הוא מונה אותם אחד לאחד. מבלי העיר על שני ההוראות של המושגים הנזכרים. הנה השפה נקנית רק בידיעה שלמה ומקפת כל הפרטים. ידוע הוא, כי גם בספרי מלים של שפות חיות, אם הם שלמים ומתוקנים, מכיא המחבר בכל ערך וערך דוגמאות משמש הלשון, באיזה אופן משתמשים במלה פלונית או פלונית, ומכל שכן אם יש למלה אחת מובנים שונים, צריך להביא דוגמאות לכל מובן ומובן, ואם בשפות חיות כן, בשפה זרה כזו של התרגומים והמדרשים עאכ"ו. מי שאיננו בקי בשפתנו לכל פרטיה לא יבין בכמה מקומות מתוך ספרו כלום. כן, למשל מתרגם המחבר את המלה פֶּעֶדֶר האשכנזית במלות: נוצה, עט, קלמוס. מבלי הציג גבולות לשמיש כל אחת מהן, ומי שאינו בקי בשפיע, יטעה על נקלה, להשתמש במלות

גימנאזיום עברי.

בו יקצינו התלמידים לקח טוב צוקרא, ט"ק ופוקקים ציחד עם כל התלמידים, אשר ילמדו צגונזיות אשר להמונשלה ויחונכו צדתנו ולמונתנו הקדושה הנוקרה לנו. ונסוף הסנה יקצלו העודות, אשר יסו צברכן לכל דבר לתעודות הגונזיות אשר למונשלה. לנוכלים כסרים צזול ולתקנה ונעולה ידאג הרצ ראש ציה"ק. גם פולנית ילמדו עם. התלמידים שאינם צקיאים צשפת אשכנז ונוכחים להכנס פה למוחלקת-ההכנה (פרוגינאלזיום) ששה חדשים קודם התחלת שנת הלימוד ושם יכולים להתקבל צלי טוס תעודה וצ"ק.

האלרסה: **Rabbiner Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mähren)**

!!! אינטערסאנט !!!

איך נעבט היערטיש דען געערטען פ. ס. קונדען צור קענטניס, דאס איך דיא ביו נון אונטער דער פירמא Spira & Gronner געפיהרטע כשרה זעלבוארענפאבריק אויפגע- לעזט האבע, אונד פאן נון אן דיא זייט 80 יאהרע בעסט בעקאנטע כשרה זעלבוארענפאבריק ווייטער אונטער מיינעם אייגענעם נאמען

Hirsch Gronners Sohn, Krakau, Krakauergasse Nr. 17

איך אייגענעם הווען ווייטער פיהרע - מיט דער פעסטען פֶּעֶרזוכערונג דאס איך שטעטס אויפירג בעמיהט זיין ווערדע דאס מיר ביו נון געשענקטע פֶּעֶרזוינען זאואהל בעציגליך בעסטער קוואליטעט עט שטרענגסטעם כשרת געוויסענהאפטעט צו דעכטערטיגען, פער- שפריכע בעסטע אונד ראשעטע כעדיענונג אונד איהרע געשעצטע אויפטרעגע העפל, עדיבטער צייכנע מיט פֶּעֶרזייגליכסטער האכאכטונג

Hirsch Gronners Sohn

Bernard Gronner Krakau, Krakauergasse Nr. 17
ג. ב. ביטטע נור גענוי צו אררעספירען.

פיר דיא האנדעלסיוגענד אונענטבעהרליך!

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

נאכשטעהענדע לעהרפאָכער קאָננען פאן יעדערמאָן אָהנע בעזאנדערע פאָרקענטיכסע איב ברעפליכען וועגע גרינדליך ערערנט ווערדען:

1. דיטישע שפראכליכערע	9. קויפמאנזשיעס רעכנען	17. געאגראפיע
2. האנדעלס קארעספאנדענץ	10. וועכסל-לעהרע	18. סטיליסטיק
3. איינפאכע בוכפיהרונג	11. שאנשרייבען	19. נאטורוויסענשאפט
4. ראַפּעלמע	12. קאמפּטאיר ארבייטען	20. געאמעטריע & אלגעברא
5. אמעריקאנישע	13. ווארענקונדע	21. ספעאגראפיע (נאבעלסכ.)
6. לאנדווירטשאפטל.	14. האנדעלס-געשיכטע	22. (שטאלצע-שריי.)
7. פאבריקס-	15. וועלמוגעשיכטע	23. (לעהמאן)
8. כאַנק-	16. פאָלקסווירטשאפטלעהרע	24. דעבאטענשרייפט (לעהמ.)

בייא גלייכצייטיגער טיילנאהמע אן 4 לעהרפאָכערן נוממער 23 נראטים.

Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.
אנפראגען נור געגען רעטורקארטע.

פראספעקטע 30 h. פראבערעפעע יע K 1 פראנקא.

Erstes commercielles Unterrichts Insti ut. Abteilung für briefl. Unterricht

A. Weissmani, Podgórze-Krakau.

ביטטע צו לעזען.

איך בעעהרע מיך היעמיט אנצוצייגען, דאס איך מיינע ביוהער אונטער דער פירמא Spira & Gronner געפיהרטע כשרה זעלבוארענפאבריק צו פאלגע אויפלאָונג דיעזער פירמא פאן הייטע אן נור אונטער מיינער פירמא

A. S. SPIRA,
כשר **DAMPF-SELCHWAAREN-FABRIK** כשר
KRAKAU, Krakauergasse 6,

ווייטער פיהרע. - אינדעם איך אללען מיינען וו. [קונדען דיא בעסטע בעדיענונג צו אללעראייסערסטען פרייווען צוויכערע, ערוזכע איך מיינע אדרעססע גענויא צו שרייבען אונד צייכנע האכאכטונגספאלל

אשר שמואל הכהן שפירא.

בית פתוח לרוחה.

אודיע בזה לכל באי שערי עירנו, כי כבר תקעתי אחלי עם הרעסטוראציע והאמעל חדש לפי רוח העת כבית

דיעמעלסגאסע 63.

אם אמרתי אספרה כמו המעלות הנמצאות בעסקי החדש הגליון קצר מלהשרע, לכן אבקש מאת האורחים הנכבדים, שורו נא אל בית עבדכם, ולינו פה הלילה, ואז אקוה, כי תפיקו רצון בכל אשר תשא נפשכם, והמיד הספרו תהלת ההאמעל החדש, והנני מוכן לקבל אתכם בספ"י וישרתכם באהבה.

מאיר הכהן ראפאראט
פה קראקא.

כשר נייגעסע כשר
קראקויער זעלבווארען-פאבריק
מיט דאמפפערטרייב

Gartenberg & Gebr. Gronner
KRAKAU, Krakaugasse Nr. 33.

ערציגט דיא שענסטע סאלאמי, ווער-א-נעזער, ברוסט, שינקען, רויך עט קרענ-וויסמעל א. ו. ו. עמפפיעהלמ
צו ביליגסטען פרייזען.
אויף פערלאנגען ווירד פרייזקוראמע עט הכשר איינגעשיקט.

ערשטע לעמבערגער
כשר דאמפף זעלבווארען פאבריק
פאסט עט קאמפ.
לעמבערג, נאזאוואססע גומער 10.
קארל-לודוויגשטר. 41
הויפטפיליאלען
אין לעמבערג
באימוף 18
באשניצא 20

אייניגן ראשטערענדע כשרה זעלבווארען פאבריק, וועלכע אונטער אויפזיכט איז מיט הכשר מהרב האון הגדול רשכבה"ג מוהר"ר יצחק שמעלקעס האביר מק"ק לבוב שפעט. ערציגט דיא שענסטע סאלאמי עט פערשיידע דענע זעלבווארען צו ביליגען פרייזען.

רעסטוראציע הגונה בקראקא

אתכבד בזה להודיע בשער בת רבים כי הרעסטוראציע בהאמעל מיללער דיעמעלסגאסע 35 תתנהל סעטה על ידי ותחת השגחתו ותחשב לפיליאלע להרעסטוראציע שלי בקארלסבאד הנודעת מאז לשם ולתפארתו, ולכן אחלה בזה פני הנוסעים דרך פה וגם אנשי עירנו הנכבדים לסוד אלי, ובטח ימצאו בעה"י אצלי עונג ונחת בכל הענינים, הן במאכלים טובים ונעימים וגם ממשרתי עושי רצוני השוקדים וריויים במלאכתם למלאות חפץ כל איש ואיש יפיקו רצון עצה ויט. **רפאל משה כהנא שפירא.**

Wyd.: { **Naftali Hof.**
S. M. Baser.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukiem S. L. [Deutscher]a w Podgórze.

קאנצערטגראמאפאן אונד פאנאגראף

רייזיגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאסטען אונד וואלצען נור אין אונטערזייכענעס ספעציעלע צו בעציעהען. עכטער קאנצערט-גראמ-פאנאגראף מיט 5 פלאסטען גראמס, נור 40 56 פארציגליכער פאנאגראף, מיט 5 וואלצען גראמס, נור 8 90 פל. פרייזקוראמע גראמס איז פראנקא. ערשטע ספעציעלע פאן עכטען גראמא-פאנען אונד פאנאגראפען ען גראס עט ען דעטאל.

Josef Wechsler, Krakau und Warschau.
(in Krakau: Grodgasse 71).

דיא זיקארע

פאן דער ק. ק. פרייזווערטען איז אין ערשייערענען אויסשטעלונגען אויסגעצייכענען פאבריק

FAST, WITMAYER & SAFIR in Tarnów

איז, ווי בערופענע פאכמענער אונד העמיקער פיעלפאך אנערקאנט האבען, איהרעם אינהאלטע זאוואהל, ווי אויך איהרער ערציגונג געמאס, דען אנדערען פאבריקאמען גלויבוערטיג אונד איז אין סאציאלער ווי אין ריטועללער בע-ציעהונג אללען אנדערען קאפפע-סוראגאמען פארצויעהען, דא איהרער ערציגער, ווי אללע דאביי בעשעפטיגטען ארבייטער יודען פאן גארציען זינד. לעגעט דען פרויען אנס הערן, דעס פארשען פאראירטילס — אויסלאנדישע זיקארע פארצויעהען — זיך אכצוגעוועהענען.

יצא לאור "האשכול" כרך המשי.

הסרך הזה מתוק עשרים גליות ברפ"ס ובי באי הענינים האלה: א) פני הדור מאת העורך; ב) הנביא (שיר) — יחזקאל לעוויט; ג) לשאלת הישוב — אייניגן נ. נ. ד) אנשי השם בח"ן — ד"ר ש. רובין; ה) הירדן (שיר) — א. ליבושיצקי; ו) אשר ניצבנו — ד"ר ש. ברנפלד; ז) בין איש לאשתו (תמונה) — ש. ל. ציטרון; ח) ר' אברהם אבולפא — העורך; ט) שושנה (ציור) — ר. בריינין; י) ר' יוסף קובין (מהר"ק) — ש. א. היורצקי; יא) ליג בעומר (ציור) — מ. ד. ברנשטער; יב) קינה — יחזקאל לעוויט; יג) ר' נחום סוקולוב — עפשטיין; יד) אכפתור דצוראן (ציור) — צהר; טו) תנו לי חיים (שיר) — א. ליבושיצקי; טז) התמימים (ספור) — שמעון יושקביץ; יז) יושבי א"י ושבתיהם — ש. מ. לוד; יח) לזילות השמרונים — ד"ר גלבהויז; יט) מעלות נשים (שיר) — מרדכי סטרעליסקער; כ) ד"ר משה פרידלנדר — המביט; כא) הני הכבו — י. פרנהוף; כב) השביר — אברהם לבנסארט; כג) המהרורא כתרס' פחד יצחק — ד"ר מרנליות (פלורנץ); כד) מפנקאיות ישנים בהיכרסהיים — ד"ר לעווינסקי; כה) האספו (שיר) — יחזקאל לעוויט; כו) חולם הנימו — ד"ר ארכסנר; כז) משה או משו — י. שטיינר; כח) קרא בפשיה — הניל; כט) פירורים — נ. ש. ריכאוויטש; ל) תבלית מעשה שמים וארץ — ש. אלכסנדרוב; לא) שברי לוחות — פ. ה. וועשטיין; לב) אגרות בקרת — אברהם עפשטיין; לד) תשובה מאהבה — ד"ר גרינוווי; לה) מאמר בקורת — ה. ר. פרידברג; לו) רקוקי סיפרים; לז) ידעות ספרותיות (לו) רשימת ספרים חרשים.

מחיר הכרך החמישי הוא 1.30 פל. מחיר כל חמשת הכרכים רק 5 פל.

להשיגו אצל העורך והמו"ל: **Rabbiner Dr. I. Günzig, Loschitz (Mähren)**

אם פערלאנגע דעם הירש שלאג, בוכהאנדלער אין לעמבערג, זינד ערשיענען:

1. אוצר לשון עברית (אוצר חרשים). העברעאיש-דייטשע ווערטערבוך פאן משה שולכיים. פרייז 5 קראנען.
 2. אוצר לשון ארמית, כאלדעאיש-דייטשע ווערטערבוך פאן דעמעלבען. פרייז 2 קראנען.
 3. אוצר המלים הכללי, כולל שרשי הלשון בעברית החדשה (בתלמוד ובמחברים) עם ערך המלות הערות. נייהעברעאיש-דייטשע ווערטערבוך פאן דעמעלבען. פרייז 4 קראנען.
 4. **Deutsch-Hebräisches Wörterbuch, mit Inbegriff des Neuhebräischen; zweite, vielfach vermehrte Auflage von demselben** Preis 6 Kronen.
 5. אוצר השמות, כולל כל שמות העצם הפרטים לאנשים ולמקומות הנמצאים בספרות העברית ובאיורים ע"פ החקירות החדשות. פרייז 2 קראנען.
- פרייז אללער געאנאמען ווערקע צוואמען 16 קראנען.

גיי איינגעריכטעטע קראסויער
כשרה דאמפפועלכווארען-פאבריק
מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינס, ערציגט שענע, פרימא סאלאמי, וועראנעזער, אַברוסט, שינקען, קרענוויסל א. ו. ו. פערזעהען מיט הכשר של הרב הנאז דפה שליט"א. עמפפיעהלמ צו ביליגסטען פרייזען.
אויף פערלאנגען ווירד פרייזקוראמע עט הכשר איינגעשיקט.
מנחם מענדל גראזער.
Emanuel Glaser, Dampfselchwarenfabrik
KRAKAU, [Bozego-Ciala] 8.

יצא לאור ספר שנת מהרש"ם הרק בי מהאבד"ק ברעזאן.

שנדפס ברוסא. הספרים נמכרים שם ומועמ מוזיע אשר יבאו למדינתנו, מי שירצה לקנותו ישלח מחירו ארבעה כתרם וגם פ"פ זכור ספר אחד שלשים העליר, ועבור פאקעט עד 5 קילא 72 העליר, ולחוץ למדינה כפי חוקי הכי דואר, על ארעכסע של הנאון המחבר הנרשמה למטה וריון מקדימו פן יקרמנו אחר באשר ה' בחלק א', אשר רבים בקשוהו ולא נמצא. הק' ולמן ליב שור.

ארעכסע של המחבר:
S. M. Schwadron, Oberrabbiner
Brzeżany (Galizien).

עפירעפסי

לחלי-הנפילה ר"ל, ישבץ (קראמפף) ולמחלות עצבים אחרות יודיעו ספר מיוחד לזה ויקבלוהו בחנם פראנקא ע"י
Privil. Schwanen-Apotake
Frankfurt a. M.

Saul Rafael Landau Juweller KRAKAU Stradom 13.

עמפפיעהלמ זיין רייכהאלטיגעס לאנגער פאן עכמען שווייזער גאלד אונד זילבער אוהרען, גאלד קעמטען, גאלד אונד זילבער עט יובעלען ווארען. צו דען ביליגסטען פרייזען, רעעלסטע בעדיענונג.

נאך דעם בראנד אין דער שווייץ

פערקויפע איך איינע עכטע זילבער-אוהר אום 4 50
עבענזא איינע לאנגע זילבער-קעסטע אום 1.25 fl. פר.
נאכנאהמט, זאלאנגע פאר-דאטה רייכט.

Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60
Uhrmacher & Juweller

אויף פערלאנגען זענען פרייזקוראמע גראמס & פראקא.

קונטרס וילקט יוסה שנה שביעית

כשמו בן הוא, קיבץ על יד פלפילים בשיטת השים והפוסקים, וחירשי תורה במקרא ובמשנה, בתלכה ואגדה, ישותלהלכה ולמעשה, אשר יתחדשו תמיד במשך הזמן ממרנן ורבנן נאיני ונרודי וחכמי הדור היו זה שואל וזה משיב, זה מקשה וזה מפרק, להרבות קנאת סופרים ולהרים קרן תורתנו הקדושה, גם כאו בו דברים מאלה החכמים, אשר כבר לקחם די מאתנו, לענוד שפתי ישנים ודקהק נדרמים ז"ע.

יצא לאור פעמים בחורש, בעזרת כטובו בכל יום מחדש; על ידי הרב הגדול החרוף ובקי בנשיק
מו"ה יוסף הכהן שווארטץ נ"י.

מחירו בעסטרייך-אונגארן 6 כתרם 8 ריכ לשנה ומחצית לחצי שנה. — הארעכסע:
Josef Schwartz, Redacteur,
BONYHAD (Com. Tolna) Ungarn.
ניב. קונטרס למבחן (פראכע נומער)
מקבל כל מבקש, חנם אין כסף.